

MERSİN HALKEVİ ve FAALİYETLERİ (1933-1951)

Erdem ÇANAK*

Öz

Halkevleri, cumhuriyet değerlerini benimsemiş bireylerin yetişmesi ve yapılan inkılâpların toplum tarafından özümsemesi için faaliyet göstermiş olan önemli bir sosyo-kültürel kurumdur. Yakın dönem Türkiye tarihine damgasını vurmuş olan bu kurumlar, ilk defa 19 Şubat 1932 tarihinde açılmış ve zaman içerisinde sayıları artarak kapatıldıkları 1951 yılında 478'e ulaşmıştır. Toplumun her kesiminden bireyin ilgi alanına uygun çalışma yapabilmesi için farklı konularda faaliyet gösteren dokuz şubeden meydana gelen halkevleri, bütün faaliyetlerini bu şubeler aracılığıyla gerçekleştirmişlerdir.

Anadolu'nun dört bir köşesinde açılmış olan bu kurumlardan birisi de 24 Şubat 1933 tarihinde faaliyete geçmiş olan Mersin Halkevi'dir. Mersin Halkevi de diğer halkevleri gibi cumhuriyet değerlerini benimsemiş bireylerin yetişmesi ve yapılan inkılâpların toplum tarafından özümsemesi doğrultusunda faaliyet göstermiştir. Bunun yanı sıra gerçekleştirmiş olduğu faaliyetlerle de şehrin sosyo-kültürel hayatına büyük bir canlılık getirmiştir. Bu çalışmada Mersin Halkevi ve faaliyetleri ele alınmıştır.

Anahtar Kelimeler

İçel, Mersin, Halkevleri, Mersin Halkevi, İnkılâp

MERSIN PEOPLE'S HOUSE AND ITS ACTIVITIES (1933-1951)

Abstract

People's Houses were important socio-cultural institutions which operated for educating individuals who adopted republican values and having the public internalize newly launched reforms. These institutions, which played an important part in recent history, had been opened on 19 February 1932 and reached a total number of 478 by the year they were shut down in 1951. People's houses operated with nine divisions, each of them focusing on different subjects where every citizen could be active in their own area of interest.

Mersin People's House, opened on 24 February 1933, was one of these institutions which were spread in different corners of Anatolia. Like other people's houses, Mersin People's House operated for educating individuals who adopted republican values and having the public internalize newly

* Yrd. Doç. Dr., Çukurova Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü Öğretim Üyesi, Adana/Türkiye.
erdem_canak@hotmail.com

launched reforms. Also, with its activities, it made the city's cultural life livelier. This paper will discuss the activities of Mersin People's House.

Keywords

İçel, Mersin, People's Houses, Mersin People's House, Reforms

GİRİŞ

Türkiye Cumhuriyeti, Mustafa Kemal Atatürk önderliğinde emperyalist devletlere karşı verilmiş olan bağımsızlık mücadelesinden sonra kurulmuştur. Bu nedenle Atatürk, ülkenin bağımsızlığını kazanmasından sonra muasır medeniyetler seviyesine çıkabilmesi için birtakım inkılâplar gerçekleştirmiştir. Fakat bu inkılâplar, zaman zaman toplumun belirli kesimlerinin tepkisini çekmiştir. Cumhuriyetin ilk yıllarında siyasal olarak Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası etrafında toplanmış olan bu kesimler, toplumsal tepkileri ise Şeyh Said İsyanı ile ortaya koymuşlardır. Cumhuriyet idaresi ise bu tepkileri İstiklal Mahkemeleri aracılığıyla etkisiz hale getirerek yapılan inkılâpların hızla yerleşmesini sağlamıştır. Ancak 1929 Dünya Ekonomik Buhranı'nın neden olduğu iktisadi sıkıntı ile tek parti rejiminin denetlene memesinden rahatsız olan Atatürk, Fethi Okyar'a 12 Ağustos 1930 tarihinde Serbest Cumhuriyet Fırkası'nı (SCF) kurdurmuştur. Fakat yeni fırka, kısa sürede rejim aleyhtarlarının toplandığı bir yer haline gelmiştir. Bunun üzerine Fethi Okyar, fırkayı feshetme kararı almış ve 17 Kasım 1930 tarihinde Dâhiliye Vekâleti'ne verdiği dilekçe ile de fırkanın kapanmasını sağlamıştır.

Fırkanın kapatıldığı gün Atatürk, 3 Mart 1931 tarihine kadar devam eden bir yurt gezisine çıkmıştır.¹ Gezi esnasında halkın yeni fırkaya ilgi göstermesinin nedenlerinin yanı sıra 1929 Dünya Ekonomik Buhranı'nın Türkiye'ye olan etkileri de tespit edilmeye çalışılmıştır. Gezi sırasında elde edilen veriler ışığında da iktisadi, sosyal ve kültürel alanlarda uygulanacak politikalar şekillendirilmiştir. Bu kapsamda gerçekleştirilen ve toplumu sosyal ve kültürel açıdan etkileyen en önemli değişiklik ise Türk Ocakları'nın kapatılarak halkevlerinin açılması olmuştur. Bu değişiklikte, SCF deneyimi ile Menemen Olayı gibi yapılan inkılâpların halka götürülemediğini ortaya koyan hadiseler de etkin rol oynamıştır.²

Cumhuriyet değerlerini benimsemiş bireylerin yetişmesi için çalışmış olan halkevlerinin açılmasına 10-18 Mayıs 1931 tarihleri arasında gerçekleştirilmiş olan CHF'nin Üçüncü Büyük Kurultayı'nda karar verilmiştir. Hatta halkevleri talimatnamesini hazırlamak üzere bir de komisyon oluşturulmuştur. Çalışmaların tamamlanması üzerine de ilk halkevleri 19 Şubat 1932 tarihinde Afyon, Ankara, Aydın, Bolu, Bursa, Çanakkale, Denizli, Diyarbakır, Eskişehir, İstanbul, İzmir, Konya, Malatya ve Samsun'da açılmıştır.³

¹ İki bölümden meydana gelen gezinin ilk bölümü 17 Kasım 1930 tarihinde başlayıp 6 Ocak 1931 tarihinde, ikinci bölümü ise 25 Ocak 1931 tarihinde başlayıp 3 Mart 1931 tarihinde sona ermiştir. Gezi hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Erdem Çanak, "Atatürk'ün Yurt Gezilerine Bir Örnek: 1930-1931 Gezisi", *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, S. 24 (Mart 2016), s. 128-178.

² Kenan Akyüz, "Türk Ocakları", *Bellekten*, C.I, S. 196 (1986), s. 208; Anıl Çeçen, *Atatürk'ün Kültür Kurumu Halkevleri*, Cumhuriyet Yayınları, İstanbul 2000, s. 75, 77, 91, 103.

³ Kenan Olgun, *Yöresel Kalkınmada Adapazarı Halkevi*, Değişim Yayınları, İstanbul 2008, s. 17.

Zaman içerisinde de sayıları hızla artarak kapatıldıkları 1951 yılında 478'e ulaşmıştır.⁴

Vatandaşların cumhuriyet rejimini ve onun getirdiği değerleri yaşayarak öğrenmesi için yoğun bir şekilde tiyatro, gezi, okuma-yazma kursları, şiir yarışmaları, spor müsabakaları ve içtimai yardım faaliyetleri gibi sosyal ve kültürel aktiviteler gerçekleştiren halkevleri, buldukları bölgede şartların elverdiği ölçüde kitap, dergi ve broşür de yayınlamıştır. Bütün bu faaliyetleri ise bünyelerinde yer alan dokuz şube aracılığıyla gerçekleştirmişlerdir. 1932 tarihli Halkevleri Talimatnamesi'ne göre bu şubeler; "*Dil, Edebiyat, Tarih*", "*Güzel Sanatlar*", "*Temsil*", "*Spor*", "*İçtimai Yardım*", "*Halk Dershaneleri ve Kurslar*", "*Kütüphane ve Neşriyat*", "*Köycüler*" ile "*Müze ve Sergi*"dir.⁵

A. MERSİN HALKEVİ'NİN AÇILIŞI

Halkevinin açılışıyla ilgili gelişmeleri değerlendirmek üzere Mersin milletvekilleri Hamdi ve Süleyman Fikri, Vali Salim Bey, Alay Kumandanı İsmail Hakkı, Halk Fırkası vilayet heyeti ve kaza heyeti başkanları ile Belediye Başkanı Mitat Bey'in de (Toroğlu) katılımıyla 5 Şubat 1933 tarihinde bir toplantı gerçekleştirilmiştir. Toplantıda halkevinin açılış programı da görüşülerek karara bağlanmıştır.⁶ Programın netleşmesiyle birlikte de hazırlıklara başlanmıştır. Bu bağlamda tören esnasında İstiklal Marşı'nın musiki ile söylenmesi için öğretmenler Cumhuriyet Mektebi'nde, şehir tiyatrosunun temsili ile cumhuriyet yemininin notasının provaları ise halkevinde gerçekleştirilmiştir. Ayrıca halkevinin musiki şubesine üye olacak bazı sanatkarlar da açılış gününün akşamı konser vermek üzere hazırlık yapmışlardır. Hazırlıkların tamamlanmasıyla birlikte de açılış günü beklenmeye başlanmış ve 24 Şubat 1933 tarihinde de açılış gerçekleştirilmiştir.⁷

⁴ Orhan Özacın, "*Halkevlerinin Dramı*", *Kebikeç*, II/3 (1996), s. 91-92.

⁵ Ancak şubelerin isimleri zaman zaman değişmiştir. Ayrıntılı bilgi için bkz. Olgun, *age.*, s. 56.

⁶ "Halkevi 19 Şubat'ta Açılıyor", *Yeni Mersin*, 7 Şubat 1933.

⁷ "Halkevi Bugün Saat Ondörtte Kendi Binasında Açılacaktır", *Yeni Mersin*, 24 Şubat 1933; "Halkevinde Açılma Merasimi", *Yeni Mersin*, 26 Şubat 1933. Halkevinin öncelikle 19 Şubat günü açılması planlanmış ise de görülen lüzum üzerine 24 Şubat günü açılmıştır. "Halkevi 19 Şubat'ta Açılıyor", *Yeni Mersin*, 7 Şubat 1933; "Halkevinin Açılması 24 Şubat Cuma Gününe Kaldı", *Yeni Mersin*, 16 Şubat 1933. Mersin Halkevi, şu anki Borsa Sarayı'nın bulunduğu yerde mülkiyeti Özel İdare'ye ait olan iki katlı bir binada faaliyete geçmiştir. Ancak bir süre sonra özellikle toplantı salonunun dar gelmeye başlaması üzerine müsamereler ve konferans salonu olarak kullanılacak yeni bir yer arayışına girilmiştir. Bunun üzerine Rum Kilisesi olan ve maarif konferans salonu olarak kullanılan mekânın müsamereler ve konferans olarak kullanılmasına karar verilmiştir. Halkevi Temsil Şubesinin de çalışmalarını bu salonda sürdüreceği belirtilerek tadilatın geçen salona bir de sahne inşa edilmiştir. "Halkevi Musiki ve Temsil Şubesi", *Yeni Mersin*, 5 Mart 1933. Bununla birlikte yeni bir bina inşa edilmesine yönelik faaliyetler de devam etmiştir. 1937 yılında başlayan bu yöndeki faaliyetler ise Vali Tevfik Sırrı Gür'ün çabalarıyla sonuçlanmış ve 1944 Şubatında yeni binanın inşasına başlanmıştır. Fakat İkinci Dünya Savaşı'ndan kaynaklanan olumsuzluklardan dolayı inşaat süreci uzamış ve ancak 29 Ekim 1946 tarihinde hizmete açılmıştır. *BCA*, 490.01.1719.990.1; Resul Yiğit, *Mersin Halkevi (1933-1951)*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Mersin 2001, s. 44-58. Bu bina şu anda Mersin Devlet ve Opera Binası olarak kullanılmaktadır. Semih Vural, *Mersin Halkevi Mersin Kültür Merkezi*, Mutlusun Yayınları, Ankara 2007, s. 88-96. İnşaatı vatandaşlar da aynı ve nakdi olarak

Vatandaşların yoğun ilgi gösterdiği açılış töreni saat 14.00'de öğretmen Cemil Nuri ile İhsan İrfan Bey'in çaldıkları İstiklal Marşı ile başlamış, gençlerin okuduğu ant, Necip Mecit Bey'in halkevleri konulu konuşması ve Orta Mektep Müdür Yardımcısı Suat Salih Bey'in okuduğu şiirle devam etmiştir. Müteakiben orkestra tarafından bazı parçalar çalınıp Celal Cemil Bey tarafından yazılıp öğretmen Cemil Bey tarafından bestelenen halkevleri şarkısı okunduktan sonra saat 21.00'de sinemada devam edilmek üzere törene ara verilmiştir.⁸

B. MERSİN HALKEVİ'NİN İDARİ YAPISI

Mersin Halkevi de diğer bütün halkevleri gibi halkevleri talimatnamelelerine göre kurulmuş ve bu doğrultuda faaliyet göstermiştir. Bu bağlamda halkevleri genellikle dokuz şubeden meydana gelmiştir. Bu şubeler ise üyeleri arasından seçilen komiteler tarafından idare olunmuştur. Halkevi başkanları ise vilayet fırka idare heyeti tarafından heyet üyeleri arasından seçilmiştir.⁹

Mersin Halkevi'nin ilk başkanı 1933-1939 yılları arasında görev yapmış olan Liman İnhisar Şirketi Genel Müdürü Mansur Bey (Bozdoğan)'dir.¹⁰ Mansur Bey'in Maraş'tan milletvekili seçilmesi üzerine de sırasıyla Fuad Mörel (1939-1940)¹¹, Sükûti Sözen (1940-1942)¹², Dr. Hayri Toluner (1942-1942)¹³, B. Ferit Kuran (1942-1943)¹⁴, Dr. Tahsin Soylu (1943-1946)¹⁵, Orhan Dengiz (1946)¹⁶, Fikri Mutlu (1946-1948)¹⁷, Hüseyin Erkal (1948-?)¹⁸ ve Dr. Nazım Ünsal (1950) başkan olmuştur.

katkıda bulunmuştur. *BCA*, 490.01.1720.991.1; "Hamiyetli Mersin Tüccarları 400 Metre Mikâp Kereste Verdiler", *Yeni Mersin*, 15 Ekim 1943; "Halkevi İnşaatı İçin Şimdiye Kadar 264.797 Lira Bağış Yapıldı", *Yeni Mersin*, 2 Temmuz 1944.

⁸ Törene katılan misafirlere ise incir ve üzüm ikram edilmiştir. "Halkevinde Açılma Merasimi", *Yeni Mersin*, 26 Şubat 1933.

⁹ CHF Halkevleri Talimatnamesi, Ankara 1932, s. 5.

¹⁰ "Mansur B. Halkevi Reisliğine İntihap Edildi", *Yeni Mersin*, 12 Şubat 1933.

¹¹ *BCA*, 490.01.940.649.1 Belge 37; "Halkevi Reisliğine Fuad Morel İttifakla Seçildi", *Yeni Mersin*, 30 Mart 1939; "Fuad Mörel Halkevi Reisi Oldu", *İçel*, S. 14-15 (Mart-Nisan 1939), s. 18. Fuad Mörel, 1940 Eylülüne kadar sürdürdüğü görevinden Mersin'den ayrılacak olması nedeniyle istifa etmiştir. *BCA*, 490.01.940.649.1 Belge 35-36; "Evimiz Reisi Fuad Mörel İstifa Etti", *İçel*, S. 32 (Eylül 1940), s. 13.

¹² "Yeni Reisliğe Sükûti Sözen Seçildi", *İçel*, S. 32 (Eylül 1940), s. 13.

¹³ Sükûti Sözen'in Malatya Bez ve İplik Fabrikaları Türk Anonim Şirketi Genel Müdürlüğü'ne tayin edilmesi üzerine seçilmiştir. "Evimiz Haberleri", *İçel*, S. 46-47 (Kasım-Aralık 1941), s. 7.

¹⁴ Ferit Kuran hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. *BCA*, 490.01.940.649.1 Belge 20. "Halkevi Riyasetine B. Ferit Kuran Seçildi", *Yeni Mersin*, 12 Aralık 1942. 1943 Nisanında Eskişehir'e tayini çıktığından başkanlık görevinden ayrılmak zorunda kalmıştır. "Mersin Halkevi Reisliği", *Yeni Mersin*, 18 Nisan 1943.

¹⁵ Devlet Hastanesinde iç hastalıkları uzmanı olarak çalışırken Mersin Halkevi başkanlığına seçilmiştir. Sıhhi durumunun devamlı çalışmaya müsait olmadığı gerekçesiyle 1946 Martında başkanlıktan istifa etmiştir. *BCA*, 490.01.834.297.2 Belge 105.

¹⁶ Tahsin Soylu'nun istifası üzerine halkevi başkanlığına atanmıştır. "Şehrimiz Halkevi Başkanlığını Lise Müdürü Orhan Dengiz Tedvir Edecek", *Yeni Mersin*, 13 Mart 1946.

¹⁷ *BCA*, 490.01.940.649.1 Belge 10. IV. Dönem TBMM'de (1931-1935) Mersin, V. Dönem TBMM'de (1935-1939) İçel milletvekili olarak yer almıştır. 1947 Şubatında seçtiği Mersin Halkevi başkanlığı görevini ise 1948 yılına kadar sürdürmüştür. *TBMM Albümü (1920-2010)*, C.I (1920-1950), Türkiye Büyük Millet Meclisi Yayınları, Ankara 2010, s. 262.

¹⁸ "Dil Bayramı Şehrimiz Halkevinde Kutlandı", *Yeni Mersin*, 28 Eylül 1948.

Halkevinin 1933 yılındaki ilk yönetim kurulu ise Mansur Bey başkanlığında tüccar Sait Arif Bey, Cemil Seza, Hakkı Cemal, matbaacı Ata Çelebi ile Evkaf Müdürü Sadık, Maarif Müdürü Neşet, Bando Müdürü Celal, Sıhhat Müdürü Fazıl, Orta Mektep Müdürü Hamdi ve Defterdar Remzi Bey'den meydana gelmiştir.¹⁹

Halkevinin üye sayısının kısa sürede hızla artması üzerine üye sayısının yeterli seviyeye geldiği belirtilerek şube komitelerinin oluşturulacağı açıklanmıştır.²⁰ Bu bağlamda ilk komiteler şu isimlerden teşekkül etmiştir:²¹

Dil, Edebiyat ve Tarih Şubesi Komitesi: Maarif Müdürü Neşet, Vilayet Mektupçusu Atıf, Orta Mektep Türkçe Muallimi Suat Salih, Orta Mektep Türkçe Muallimi Asım ile Orta Mektep Tarih Muallimi Sami Bey.

İçtimai Yardım Şubesi Komitesi: Sıhhat ve İçtimai Muavenet Müdürü Fazıl, Enise Muhtar Hanım, Op. Dr. Mahmut, Dr. Hulusi ile Çankaya Mektebi Müdürü Niyazi Bey.

Güzel Sanatlar Şubesi Komitesi: Sait Arif, Kasapoğlu Kadri, Mühendis Muammer, Ressam Hasan Mazhar ile Bando Muallimi Cemil Bey.

Köycülük Şubesi Komitesi: Veysel, A. Rıza, Fevzi Yakup, Defterdar Remzi ile Hakkı Cemal Bey.

Temsil Şubesi Komitesi: Celâl Cemil, Yekta, Niyazi Acente, İrfan ile Hasan Bey.

Müze ve Sergi Şubesi Komitesi: Mesut, Sadık ile Sıtkı Bey.

Neşriyat ve Kütüphane Şubesi Komitesi: Dr. Haydar, Gazipaşa Mektebi Başmuallimi Hayri, Doğru Öz Matbaası Sahibi Ata, Serhoşzade Yasfi ile Yeni Mersin Gazetesi ve Matbaası Sahibi Fuat Bey.

C. MERSİN HALKEVİNİN ŞUBELERİ VE FAALİYETLERİ

Halkevinin açılmasını müteakiben şubelerin oluşturulması için çalışmalarına başlanmıştır. Bu çerçevede halkevleri talimatnamesi uyarınca dokuz şube kurulmuştur. Bu şubeler ile faaliyetleri ise şu şekilde olmuştur:

Ç. DİL, EDEBİYAT, TARİH ŞUBESİ

Bu şube, halkın genel bilgisinin artmasına ve parti prensiplerinin kökleşmesine yönelik konuşmalar ve konferanslar tertiplemiş, Türk dilinin halk arasında yaşayan kelimelerini, atasözlerini araştırıp toplamış, söz söyleme ve şiir okuma yarışmaları düzenlemiş, bölgedeki göçebe aşiretler arasındaki Türk gelenek ve göreneklerini incelemiş, dergi çıkarmış, büyük Türk şair ve

¹⁹ "Halkevinde Toplantılar", *Yeni Mersin*, 17 Mart 1933.

²⁰ "Halkevi Şubeleri", *Yeni Mersin*, 2 Mart 1933.

²¹ "Halkevi Şubeleri Komiteler Teşekkül Etti", *Yeni Mersin*, 8 Mart 1933; "Halkevi Şubeleri Komiteler İntihabı Dün Hitam Buldu", *Yeni Mersin*, 9 Mart 1933.

yazarlarını anma merasimleri ile milli bayramlar başta olmak üzere halkevlerinin açılışı gibi önemli günlerin yıldönümü törenlerini gerçekleştirmiştir.

Mersin Halkevi'nin ilgili şubesi de bu amaçlar doğrultusunda faaliyet göstermiş²², hatta çalışmalarını daha verimli bir şekilde yürütebilmek için de dil, edebiyat ve tarih olmak üzere üç kola ayrılmıştır.²³ Fakat kısa bir süre sonra dil ve edebiyat ile tarih olmak üzere iki kol halinde faaliyetlerini sürdürmeye karar vermiştir.²⁴

Dil ve edebiyat kolunun çalışmalarının esasını Türk dilinin zenginleştirilmesi için söz derleme çalışmaları oluşturmuştur.²⁵ Bu hususta daha etkili ve verimli çalışabilmek için vilayet dil derleme heyeti ile işbirliği yapılmıştır.²⁶ Ancak derleme faaliyeti öz Türkçe kelimelerle sınırlı kalmayarak vilayet genelinde kullanılan atasözlerini de kapsamıştır.²⁷ Şube, derleme faaliyetinin yanı sıra 1937 yılındaki III. Dil Kurultayı'na bir delege göndermiş²⁸, Toros köylülerinin günlük yaşamıyla ilgilenerek masal, türkü, bozlak ve köylerin kuruluş tarihine dair bilgiler derlemiş, derlenen bu bilgileri de gazete ve dergilerde yayınlanmıştır.²⁹ Bunun yanı sıra Türk edebiyatının başarılı eserleri ile Batı edebiyatının klasik olarak adlandırılan eserlerini gençlerin okuması ve sevmesi için çalışmış³⁰, zaman zaman şiir geceleri tertiplemiş³¹, ilkokullar arasında söz söyleme yarışması düzenlenmiş³² ve 1938 yılından itibaren de Kitapsaray ve Yayın Şubesiyle birlikte "İçel" adlı bir dergi çıkarmıştır.³³

²² "Mersin Halkevi Çalışmalarına Toplu Bir Bakış", *Yeni Mersin*, 23 Şubat 1936; "Mersin Halkevi'nin Bir Yıllık İş Bilançosu", *Yeni Mersin*, 21 Şubat 1937; "Halkevi Son Altı Ay İçinde Nasıl Çalıştı", *Yeni Mersin*, 20 Ocak 1938; "Evimizin Altı Aylık Faaliyet Hülâsası", *İçel*, S. 1 (Ocak 1938), s. 18; "Şehrimiz Halkevinin Son Altı Aylık Faaliyeti", *Yeni Mersin*, 19 Şubat 1937.

²³ "Komite Üç Kola Ayrıldı", *Yeni Mersin*, 22 Mart 1933.

²⁴ "Mersin Halkevi Son Altı Aylık Faaliyetine Bir Bakış", *Yeni Mersin*, 29 Ekim 1937; "Halkevi Son Altı Ay İçinde Nasıl Çalıştı", *Yeni Mersin*, 20 Ocak 1938.

²⁵ Bu hususta Türk Dili Tetkik Cemiyeti ile de işbirliği yapılmıştır. 1933 *Senesi Faaliyet Raporları Hulasası*, Ankara 1934, s. 61.

²⁶ "Vilayetimizde Dil Derleme İşleri", *Yeni Mersin*, 16 Mart 1933; "Dil İşleri", *Yeni Mersin*, 22 Mart 1933. Şube, bu faaliyetleri neticesinde sadece 1933 yılında 821 kelime tespit ederek Türk Dili Tetkik Cemiyeti'ne göndermiştir. "Evimizin 933-938 Yılına Kadar Faaliyet Hülâsaları", *İçel*, S. 9 (Ekim 1938), s. 27-30; *Halkevlerinin 1934 Senesi Faaliyet Raporları Hulasası*, Ankara 1935, s. 88; *Yeni Mersin*, 26 Haziran 1936. Bu kelimeler aynı zamanda dönemin basınında da yayınlanmıştır. "Dil İşleri İlerliyor", *Yeni Mersin*, 17 Mart 1933.

²⁷ Derlenen atasözlerinin ziraat ile ilgili olanları Ankara Yüksek Ziraat Enstitüsü'ne gönderilmiştir. "Köycülük", *İçel*, S. 21 (Ekim 1939), s. 16; "Halkevimizin Mesaisi", *Yeni Mersin*, 27 Şubat 1940.

²⁸ "Evimizin 933-938 Yılına Kadar Faaliyet Hülâsaları", *İçel*, S. 9 (Ekim 1938), s. 27-30; "Mersin Halkevinin Bir Yıllık İş Bilançosu", *Yeni Mersin*, 21 Şubat 1937.

²⁹ "Evimizin 933-938 Yılına Kadar Faaliyet Hülâsaları", *İçel*, S. 9 (Ekim 1938), s. 27-30; *Halkevlerinin 1935 Senesi Faaliyet Raporları Hulasası*, Ankara 1936, s. 79.

³⁰ 1934 Senesi Faaliyet Raporları Hulasası, s. 88.

³¹ "Halkevi Haberleri", *İçel*, 49-9 (Mayıs 1946), s. 16.

³² "Halkevi Çalışmaları", *İçel*, S. 49-10 (Haziran 1945), s. 16.

³³ İlk sayısı 1 Ocak 1938, son sayısı 1 Temmuz 1946 tarihinde olmak üzere 60 sayı yayınlanmıştır. Dergi hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Erdem Çanak, "İçel: Mersin Halkevi Dergisi", *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, S. 21 (Aralık 2015), s. 219-258.

Tarih kolunun çalışmalarının esasını ise bölge tarihi oluşturmuştur. Bu bağlamda bölgenin tarihi geçmişini ortaya koyabilmek için vilayete bağlı ilçe ve köylere gidilerek bilgi, belge ve resim toplanmış, eski kitaplardan bölgeye dair bilgiler derlenmiş, Müze ve Sergi Şubesinde bulunan eski paraların tasnifi yapılmış³⁴ ve Mersin Yumuktepe'deki kazı çalışmaları yakından takip edilmiştir. Çalışmalar esnasında zaman zaman köy öğretmenlerinden de istifade edilmiştir. Bu bağlamda Müze ve Sergi Şubesi ile işbirliği yapılarak düzenlenen anketler vilayet genelindeki öğretmenlere gönderilerek bölgede bulunan eserler tespit edilerek kayıt altına alınmaya çalışılmıştır.³⁵ Zaman zaman da yakın çevredeki eski eserleri görmek ve incelemek amacıyla geziler tertiplenmiş, bu geziler esnasında incelenen eserlerin de fotoğrafları alınmıştır.³⁶ Elde edilen fotoğraflardan bir de albüm oluşturulmuştur.³⁷ Bunun yanı sıra bölgenin Milli Mücadele tarihi içerisindeki yerini ortaya koyabilmek ve halka tarih sevgisi aşılayabilmek için de çalışmalar yapılmıştır.³⁸

Dil ve edebiyat kolu ile tarih kolu zaman zaman işbirliği de yapmıştır. Bu kapsamda, İnönü Zaferleri, Zafer Bayramı, Cumhuriyet Bayramı, Gençlik ve Spor Bayramı, Dil Bayramı, Lozan ve Montrö'nün yıldönümü ile il ve ilçelerin kurtuluş günlerinin kutlandığı ulusal gün ve bayramların yanı sıra Türk tarihi ve edebiyatı açısından önem arz eden şahsiyetlerin anıldığı özel geceler düzenlenmiştir. Toplumun bütün kesiminden bireylerin iştirak ettiği bu törenler, birlik ve beraberliğin gösterilmesi açısından da önemli birer vesile olmuştur. Ayrıca zaman zaman gerçekleştirilen konferanslarla da halkın bilgilendirilmesi ve bilinçlendirilmesi sağlanmaya çalışılmıştır. Yüzlerce kişinin iştirakiyle gerçekleştirilen bu konferanslara örnek olarak şunlar verilebilir:³⁹

1935 yılında Sıtkı Aktay "*Hesabın Tedris Usulü*"⁴⁰, 1937 yılında Dr. Kemal Şakir Saraçoğlu "*Kızılây'ın Altmışınıcı Yılı*", Türkofis Direktörü B. Muammer Alakay "*Eti Türkleri ve Hars Komitesi*" ile Alman Prof. Hermand Kolba "*Finlandiya Şimali Türkleri*" başlıklı konferansları vermişlerdir.⁴¹ 1938 yılının ilk

³⁴ 1934 Senesi Faaliyet Raporları Hulasası, s. 88; "Evimizin 933-938 Yılına Kadar Faaliyet Hulâsaları", *İçel*, S. 9 (Ekim 1938), s. 27-30.

³⁵ "Halkevi Son Altı Ay İçinde Nasıl Çalıştı", *Yeni Mersin*, 20 Ocak 1938.

³⁶ 1933 Senesi Faaliyet Raporları Hulasası, s. 61; "Evimizin 933-938 Yılına Kadar Faaliyet Hulâsaları", *İçel*, S. 9 (Ekim 1938), s. 27; "Mersin Halkevi'nin Bir Yıllık İş Bilançosu", *Yeni Mersin*, 21 Şubat 1937; "Silifke'ye Bir Kültür ve Kaynaşma Gezisi", *Yeni Mersin*, S. 3 (Mart 1938), s. 2, 12. Bu geziler esnasında toplanan tarihi eserlerle müze daha da zenginleştirilmiştir. "Dil, Edebiyat Komitemiz", *İçel*, S. 48-49 (Ocak-Şubat 1942), s. 2.

³⁷ "Şehrimiz Halkevinde", *Yeni Mersin*, 27 Şubat 1940.

³⁸ "Mersin Halkevi Çalışmalarına Toplu Bir Bakış", *Yeni Mersin*, 23 Şubat 1936.

³⁹ Temsil kolu konferanslardan önce zaman zaman tiyatro oyunları sahneye, marşlar ve şarkılar söyleyerek halkın ilgisine çekmeye çalışmıştır. "Halkevi Son Altı Ay İçinde Nasıl Çalıştı", *Yeni Mersin*, 21 Ocak 1938.

⁴⁰ "Halkevinde Muallimlerimiz Münakaşalı Konferanslar Verecek", *Yeni Mersin*, 11 Nisan 1935.

⁴¹ "Kızılây'ın Altmışınıcı Yılı", *İçel*, S. 1 (Ocak 1938), s. 8, 17; "Hars Komitesi Geniş Bir Programla Faaliyete Geçti", *Yeni Mersin*, 21 Mart 1937; "Halkevi Son Altı Ay İçinde Nasıl Çalıştı", *Yeni Mersin*, 20 Ocak 1938.

altı ayında ise muhtelif konularda 16 konferans düzenlenmiş ve bu konferanslara 9.519 kişi iştirak etmiştir.⁴² Ayrıca halk şairlerinden Hasibe tarafından Yörüklerin günlük yaşantısı ve kültürü⁴³, Adana Müze Müdürü Yalman Yalgın tarafından Tarsus'ta yapılan kazıda çıkan Etilere ait eserler⁴⁴, Edip Enis Behiç tarafından "Edebiyat Musahabeleri" başlıklı konferanslar verilmiştir.⁴⁵ 1939 yılında Avni Mutlu "Yumuktepe Hafriyatı", Fahri Gülser "Bankacılığımızın İnkışafı", Prof. Bose Karl "Etiler ve Eti Medeniyeti", Öğretmen Osman Nuri Sınmaz "Zehirli Gazlardan Korunma", Dr. Tahsin Soylu "Çocuk Bakımı", Vali Burhan Teker "Türk İdare Hukukunun Tarihi ve Onun Tekâmül Safhaları" ile Akşam Ticaret Okulu Müdürü Fahri Gülser ile Dr. Tahsin Soylu yerli mallar ve ekonomiyle ilgili birer konferans vermiştir.⁴⁶ 1940 yılında Vali Burhan Teker "Türk İdare Hukukunun Tarihi ve Onun Tekâmül Safhaları", Prof. Ercüment Ekrem Talu "Şehircilik ve Turizm", Avni Mutlu "Etiler Tarihi ve Yumuktepe Hafriyatı", Fahri Gülser "Milli Tasarruf" ve "Yunus Emre", Öğretmen Kamil Seyhan "Milli Terbiye", Dr. Tahsin Soylu "Milli Birlik ve Propaganda" ile "Sıhhat ve Yemek", Kemal Kaplancalı "Milli Birlik", Raşit Rıza "Sanatkârın Yardımcı Vasıfları", Vasfi Raşit Seviğ "Milliyetçilik", Prof. Nevzad Tüzdil "Parazitlerden Geçen Hastalıklar", Prof. Kasım İsmail Gürkan "Sosyal Gözle Kemik Veremi", Prof. Fahrettin Kerim Gökay "Sinir ve İrade Sağlamlığı", Prof. Mehmet Karasan "Cemiyet ve Münevver", Prof. Dr. Şükrü Oytun "Parazitler", Bingöl milletvekili Feridun Fikri "Dünya Ahvalinin Devam Eden Bahrın ve Nezaketi", Ziraat Müdürü Ali Rıza Altay "Narenciye Fidanlarının Dikim ve Timarı", Seferberlik Müdürü Emin Epengin "Işıkların Maskelenmesi", Seyhan Bölgesi Tapu ve Kadastro Müdürü Celal Ağah "Kadastro ve Eski Tasarrufla Yeni Tapu Sicil Hukukunun Tesisi ve Neticeleeri", Mersin Maarif Müdürü Şefik Ergündüz "Türkiye ve İnkılâbı" ile Ekonomi ve Artırma Haftası dolayısıyla Hüseyin Antebelli tarafından ekonomi içerikli bir konferans verilmiştir.⁴⁷ 1941 yılında ise Memleket Hastanesi Başhekimi Dr. Rüştü Bağadır "Grip", Prof. Dr. Fahrettin Kerim Gökay "Alkol ve Tereddidi", Prof. Muhlis Ete "Türkiye'de Nüfus Meselesi", Prof. Ragıp Özdem "Dilimizde Yabancı Unsurlar", Dr. Tahsin Soylu "Dünya Ahvali", Prof. Kerim Ömer Çağ-

⁴² "Evimizin Geçen Altı Aylık Faaliyet Hulâsasını Yazıyoruz", *İçel*, S. 6 (Haziran 1938), s. 18.

⁴³ "Şehrimiz Halkevinin Son Altı Aylık Faaliyeti", *Yeni Mersin*, 19 Şubat 1937.

⁴⁴ "Evimizin Altı Aylık Faaliyetine Toplu Bir Bakış", *İçel*, S. 8 (Ağustos 1938), s. 3.

⁴⁵ "Evimizin 933-938 Yılına Kadar Faaliyet Hulâsaları", *İçel*, S. 9 (Ekim 1938), s. 27-30.

⁴⁶ "İki Konferans Verildi", *İçel*, S. 14-15 (Mart-Nisan 1939), s. 18; "Halkevinde Konferans", *Yeni Mersin*, 28 Ocak 1939; "Evimiz Haberleri", *İçel*, S. 16 (Mayıs 1939), s. 15; "Evimiz Garden Partisi", *İçel*, S. 19 (Ağustos 1939), s. 3; "Değerli Valimizin İlk Konferansı Alaka ve Takdirle Karşılandı", *İçel*, S. 23 (Aralık 1939), s. 12; "Yerli Mallar Sergisi", *İçel*, S. 23 (Aralık 1939), s. 12.

⁴⁷ "Konferanslar", *İçel*, S. 25 (Şubat 1940), s. 11; "Konferanslar", *İçel*, S. 26 (Mart 1940), s. 14; "Konferanslar", *İçel*, S. 27 (Nisan 1940), s. 8; "Konferanslar", *İçel*, S. 28 (Mayıs 1940), s. 17; "Evimiz Haberleri", *İçel*, S. 33 (Ekim 1940), s. 16; "Konferanslar", *İçel*, S. 34 (Kasım 1940), s. 11; "Evimiz Haberleri", *İçel*, S. 35 (Aralık 1940), s. 11.

lar “Türkiye Toprak ve Mahsulleri”, Prof. Şevki Akçay “Sihhat ve Ekonomi Noktasından İnsanlarla Hayvanlar Arasında Münasebet”, Enver Ziya Karal “Amiral Nelson ve Osmanlı İmparatorluğu”, Ağâh Sırrı Levent “Bugünkü Dünya Ahvalinin Nezaket ve Buhranı”, Burhan Altay “Dünya Ahvali”, Prof. Süreyya Aygün “Hayvanlardan İnsanlara Geçen Hastalıklar”, Dr. Kamile Aygün “Çocuk Düşürmenin Tehlikeleri”, Ulviye Alpay “Bugünkü Dünya Ahvalinin Nezaket ve Buhranı”, Güzide Şen “Hukukçu Gözüyle Milliyetçilik”, Sıtkı Avcı “Terbiye” ve “Güzel Sanatlar Konulu”, Pilot İbrahim “Paraşütçü ve Paraşütle Atlama”, Tasarruf ve Yerli Mallar Haftası münasebetiyle de Deniz Harp Okulu öğretmenlerinden B. Mahmut Abaç tasarrufla alakalı bir konferans vermiştir.⁴⁸

Bu konferanslardan anlaşıldığı üzere şube, birbirinden farklı konularda gerçekleştirmiş olduğu bu toplantılarla vatandaşların daha bilgili ve bilinçli bireyler haline gelmesine çalışmıştır. Konferans konularının bireylerin gündelik yaşamıyla veya yaşadıkları muhtle alakalı olması ise bu tür faaliyetlere olan ilgiyi artırmıştır. Bu bağlamda sadece 1945-1946 yılları arasında düzenlenmiş olan 36 konferansa 7.567 kişi katılmıştır. Halkevinde gerçekleştirilen bu konferansların yanı sıra Kazanlı ve Arpaç'ta Denizciler Bayramı, Mersin'in kurtuluş günü, Toprak Bayramı ve Zafer Bayramında 14.886 kişinin iştirak ettiği on konferans daha gerçekleştirilmiştir. Ayrıca şehrin muhtelif yerlerinde de zaman zaman benzer faaliyetler düzenlenmiştir. Bu doğrultuda 1946 yılı Cumhuriyet Bayramı etkinlikleri kapsamında halkevine mensup hatipler tarafından şehrin altı yerinde 6.500 kişinin dinlediği cumhuriyet rejimi ve inkılâp konulu söylevler verilmiştir. Şube tarafından bir yılda gerçekleştirilen konferans ve söylevlere ise 28.953 kişi iştirak etmiştir.⁴⁹

Şube zaman zaman diğer şubelerle birlikte de faaliyetler gerçekleştirmiştir. Örnek olarak 1936 yılında Müze ve Sergi Şubesi ile birlikte toplanan eski para ve eserlerden bir koleksiyon meydana getirilmiş, yakın yerlere geziler düzenlenmiş⁵⁰ ve 1938 yılında Kitapsaray ve Yayın Şubesi ile birlikte “İçel” adıyla aylık bir süreli yayın çıkarılmaya başlanmış, Köycülük, Ar ve Gösterit şubeleriyle birlikte de mayıs ayında Kazanlı köyüne gidilerek hars ve bahar bayramı kutlanmıştır.⁵¹

⁴⁸ “Konferans”, *İçel*, S. 35 (Aralık 1941), s. 11; “Halkevinde Konferans”, *Yeni Mersin*, 19 Şubat 1941; “Konferanslar”, *İçel*, S. 37 (Şubat 1941), s. 11; “Aile Toplantısı”, *İçel*, S. 37 (Şubat 1941), s. 11; “Evimizin Mart ve Nisan Haberleri”, *İçel*, S. 39-40 (Mart-Nisan 1941), s. 10; “Konferans”, *İçel*, S. 40-41 (Mayıs-Haziran 1941), s. 9; “Evimiz Haberleri”, *İçel*, S. 46-47 (Kasım-Aralık 1941), s. 3, 5, 7.

⁴⁹ Tahsin Soylu, “1945-1946 Yılı Kongre Raporu”, *İçel*, S. 49-7 (Mart 1946), s. 2.

⁵⁰ “Mersin Halkevi'nin Bir Yıllık İş Bilançosu”, *Yeni Mersin*, 21 Şubat 1937.

⁵¹ “Evimizin Altı Aylık Faaliyetine Toplu Bir Bakış”, *İçel*, S. 8 (Ağustos 1938), s. 14.

D. GÜZEL SANATLAR ŞUBESİ⁵²

Halkın güzel sanatlara olan ilgisini artırmaya çalışan şube, müzik, resim, heykel ve mimarlık alanlarında çalışan ve yeteneği olan kişileri bir araya toplamış, yapılacak törenlerin müzik ve oyun programlarını hazırlamış, özel ve genel konserler tertiplemiş, garp müziğinin ve müzik tekniğinin kökleşmesine, Türk halk müziği eserlerinin toplanmasına, koroların, orkestraların ve bandoların kurulmasına ve çalışmasına destek vermiş, milli oyunları teşvik etmiş, resim ve heykel kursları ile sergileri açmış, fotoğrafçılığı teşvik ederek kurslar ve sergiler açarak yarışmalar düzenlemiştir.⁵³

Şube faaliyetlerini genel olarak resim, müzik ve bezeme (süsleme) olmak üzere üç kol halinde yürütmüştür.⁵⁴ Bu bağlamda, resim ve müzik hususunda yetenekli ve öğrenmeye istekli çocuklar ile yetişkinler için kurslar açmış, bu kurslara devam edenlerden başarılı olanlara da mezuniyet belgesi vermiştir. Bezeme hususunda ise daha ziyade önemli gün ve geceler ile halkevinde gerçekleştirilen yerli malları, resim, biçki-dikiş yurdu sergilerinin tanzim ve tezyin işlemleri⁵⁵ ile hayır cemiyetleri tarafından düzenlenen müsamere, konser ve garden partilerin süsleme ve ışıklandırmasını gerçekleştirmiştir.⁵⁶ Bunun yanı sıra köylerde ve şehirlerde dokuma yapan sanatkârları himaye ederek modern desenler dağıtmış, inşaat, dikiş, nakış, örgü⁵⁷, halk oyunları ile amatörlerin teknik bilgilerini artırmak için mimari kursu açmış, yerli malı haftası sergisi düzenlemiştir⁵⁸ ve *İçel* dergisine basılacak resim ve klişeleri hazırlamıştır. Şube, bu faaliyetleri esnasında zaman zaman diğer şubelerle de işbirliği yapmıştır. Örnek olarak Temsil Kolunun yardımıyla dekor ve sahne işlerini gerçekleştirmiştir.⁵⁹

Şubenin en aktif olduğu konulardan birisi de resimdir. Bu durum şubenin açmış olduğu kurslara bakıldığında da açıkça görülmektedir.⁶⁰ Kursiyerlerin eserleri ise kurs bitiminde düzenlenen sergilerde teşhir edilmiştir. Kursiyerlerin eserlerinin yanı sıra zaman zaman farklı vilayetlerden getirilen eserler de halkevinde sergilenmiştir.⁶¹ 1934 yılında Adana, Konya, Afyon, Antalya, Maraş, Kayseri, Silifke ve Tarsus sanatkârlarının iştirakiyle

⁵² 1932 talimatnamesinde "Güzel Sanatlar", 1935 öğreneğinde "Ar", 1940 yönetmeliğinde tekrar "Güzel Sanatlar" adını almıştır. Olgun, *age.*, s. 61.

⁵³ Halkevleri Çalışma Talimatnamesi, Ankara 1940, s. 9-13.

⁵⁴ "Evimizin Altı Aylık Faaliyet Hülâsası", *İçel*, S. 1 (Ocak 1938), s. 18.

⁵⁵ "Evimizin Altı Aylık Faaliyetine Toplu Bir Bakış", *İçel*, S. 8 (Ağustos 1938), s. 3.

⁵⁶ "Evimizin Altı Aylık Faaliyet Hülâsası", *İçel*, S. 1 (Ocak 1938), s. 18.

⁵⁷ "Evimizin 933-938 Yılına Kadar Faaliyet Hülâsaları", *İçel*, S. 9 (Ekim 1938), s. 27-28.

⁵⁸ "Halkevi Son Altı Ay İçinde Nasıl Çalıştı", *Yeni Mersin*, 20 Ocak 1938.

⁵⁹ "Evimizin Altı Aylık Faaliyet Hülâsası", *İçel*, S. 1 (Ocak 1938), s. 18; "Halkevi Son Altı Ay İçinde Nasıl Çalıştı", *Yeni Mersin*, 20 Ocak 1938; "Evimizin Altı Aylık Faaliyetine Toplu Bir Bakış", *İçel*, S. 8 (Ağustos 1938), s. 3.

⁶⁰ 1933 Senesi Faaliyet Raporları Hülâsası, s. 61; "Mersin Halkevi Çalışmalarına Toplu Bir Bakış", *Yeni Mersin*, 23 Şubat 1936; "Halkevi Resim Kursu", *İçel*, S. 4 (Nisan 1938), s. 2.

⁶¹ "Evimizin 933-938 Yılına Kadar Faaliyet Hülâsaları", *İçel*, S. 9 (Ekim 1938), s. 27-28.

gerçekleştirilen ve yoğun ilgi gören resim sergisi de bu nitelikteki sergilerden birisi olmuştur.⁶²

Şubenin resimle alakalı faaliyetleri ilerleyen süreçte de devam etmiştir. Bu doğrultuda 1935 yılında karakalem, kumaş ve suluboya üzerine⁶³, 1936 yılında karakalem, yağlıboya, bıçki-dikiş, nakış ve kumaş üzerine resim kursları açılmış⁶⁴, kursiyerlerin yaptıkları eserler de kurs sonunda açılan sergide teşhir edilmiştir.⁶⁵ 1937-1938 yıllarında ise karakalem, yağlıboya ve resim kursları düzenlenmiş, ayrıca resim ve el işi sergisi açılmıştır.⁶⁶ 1940 Şubatında ise amatörler için bir fotoğraf sergisi açılacağı duyurularak dereceye girenlerin ödüllendirileceği ve bu eserlerin nisan ayında Ankara Halkevi'nde gerçekleştirilecek olan umumi fotoğraf sergisinde de sergileneceği belirtilmiştir.⁶⁷

1941 Ocağında bir resim ile fotoğraf sergisi açılmıştır. 6 sanatkâra ait 62 eserin sergilendiği serginin resim kısmında birinciliği B. Cemil Tanrıverdi'nin portakal ve mandalina resmi kazanmıştır.⁶⁸ Şube, profesyonel sanatkârların yanı sıra zaman zaman amatör sanatçılara ait eserlerin de sergilendiği sergiler açmıştır. Bu nitelikteki sergilerden birisi 1942 yılı başında açılmış olup 4 amatör sanatkârın eserlerinin sergilendiği sergide Yılmaz Bey'in portakal satan çocuk ve serseri resimleri ile Hasan Dayı'nın Mersin Atatürk Parkı ile Hali adlı çalışması büyük beğeni toplamıştır.⁶⁹ Şubenin bu nitelikteki faaliyetlerine bakıldığında ise 1933-1943 yılları arasında 19 sergi açtığı görülmektedir.⁷⁰

1945 yılında resim kurslarından farklı olarak amatör fotoğrafçılık kursu açılmıştır.⁷¹ Bununla birlikte şubenin sergi faaliyetleri bu yıllarda da devam etmiştir. Nitekim yıl içerisinde CHP Genel Sekreterliği'nden gelen gezici resim sergisi, İngiliz Kültür Heyeti'nin grafik ve "Britanya Harpte" adlı sergisi ile Öğretmen Kamil Seyhan'ın tablo ve portreleri ile Mersin Stadyumu'na dair projeleri ihtiva eden sergiler açılmıştır. 426 parçadan ibaret olan bu sergiler, 20.683 kişi tarafından ziyaret edilmiştir.⁷² 1946 Ocağında amatör resim sergisi ile İngiliz Kültür Heyeti tarafından "Britanya'nın Beş Büyük

⁶² 1934 Senesi Faaliyet Raporları Hulasası, s. 89.

⁶³ "Evimizin 933-938 Yılına Kadar Faaliyet Hulâsaları", *İçel*, S. 9 (Ekim 1938), s. 28.

⁶⁴ "Mersin Halkevi'nin Bir Yıllık İş Bilançosu", *Yeni Mersin*, 21 Şubat 1937.

⁶⁵ "Evimizin 933-938 Yılına Kadar Faaliyet Hulâsaları", *İçel*, S. 9 (Ekim 1938), s. 29-30; "Halkevi Resim Sergisi", *Yeni Mersin*, 7 Haziran 1936.

⁶⁶ "Evimizin 933-938 Yılına Kadar Faaliyet Hulâsaları", *İçel*, S. 9 (Ekim 1938), s. 29; "Halkevi Son Altı Ay İçinde Nasıl Çalıştı", *Yeni Mersin*, 20 Ocak 1938.

⁶⁷ "Fotoğraf Sergisi Açılıyor", *İçel*, S. 24 (Ocak 1940), s. 20.

⁶⁸ BCA, 490.01.975.778.2 Belge 2; "Resim ve Fotoğraf Sergisi Törenle Açıldı", *İçel*, S. 36 (Ocak 1941), s. 11; "Halkevi Resim ve Fotoğraf Sergisi", *Yeni Mersin*, 22 Ocak 1941.

⁶⁹ "Halkevi Resim ve Heykel Sergisi", *Yeni Mersin*, 23 Ocak 1942.

⁷⁰ "Yeni Halkevimizin Temeli Atıldı", *Yeni Mersin*, 3 Kasım 1943.

⁷¹ "Örnek Bir Halkevi Başkanı Dr. Tahsin Soylu", *Yeni Mersin*, 22 Temmuz 1945.

⁷² Soylu, "1945-1946 Yılı Kongre Raporu", S. 49-7, s. 2, 15.

Eseri” adlı fotoğraf sergisi⁷³, 1948 Mayıs’ında ise Öğretmen Kamil Seyhan’ın 46 yağlı boya ve tablosunun yer aldığı bir sergi açılmıştır.⁷⁴

Şube, Mersin’in yanı sıra zaman zaman farklı vilayetlerde de sergiler açmıştır. Bu nitelikteki sergilerden ikisi 1939 yılı mart ve ekim aylarında Ankara Halkevi’nde gerçekleştirilmiştir. Mart ayındaki sergide daha önce Mersin Halkevi’nde gerçekleştirilen sergilerde ziyaretçiler tarafından beğenilen 80 kadar eser ile Mersin Halkevi müzik öğretmeni Ali Cemal Bey’in tabloları sergilenmiştir. Eserler içerisinde ise özellikle Atatürk’ün askeri üniformalı yağlı boya tablosu büyük ilgi çekmiştir.⁷⁵ Ekim ayındaki sergi de ise resim kursunu başarıyla tamamlayan kursiyerlerin eserleri teşhir edilmiştir.⁷⁶

Şubenin aktif olarak faaliyet gösterdiği bir diğer dal da müziktir. Bu kapsamda 1933 yılında halk türküleri toplanarak bestelenmiş, musiki geceleri tertiplenmiş ve zaman zaman da keman, piyano ve mandolin kursları açılmıştır.⁷⁷ Ancak musiki faaliyetleri daha ziyade 1934 yılından itibaren ivme kazanmıştır. Bu bağlamda dört keman ve piyanodan oluşan bir de orkestra oluşturulmuştur. Kısa süre içerisinde flüt, klarnet, saksafon, piston, trombon gibi enstrümanlarla takviye edilen orkestra, yıl içinde 12 konser gerçekleştirmiştir. 1935 yılında ise 17 kişilik bir bando ile 15 kişilik bir koro kurulmuş, musiki kursu açılmış ve “*Torosla Kurtuluş*” ile “*Ekonomi Kurtarma*” adıyla iki marş bestelemiştir.⁷⁸ 1936 yılında 21 kişinin devam ettiği keman kursu açılmış, bando, orkestra ve caz kısmı da çalışmalarına devam etmiştir.⁷⁹

Bando kolunun çalışmaları ise belediye şehir bandosunun halkevi bünyesine dâhil olmasıyla birlikte hızlanmıştır. Bir yıl içinde 6 konser veren bando, ulusal günlerde gerçekleştirilen tören ve müsamerelerde aktif olarak rol almış, zaman zaman da orkestra ile birlikte nişan ve düğünlere katılarak konser vermiş⁸⁰, karşılama ve uğurlama törenlerine iştirak etmiş, halkevinde gerçekleştirilen tiyatro ve konferanslara katılarak temsillerin şenlik içerisinde geçmesini sağlamıştır.⁸¹ Mersin’in düşman işgalinden kurtuluş gü-

⁷³ “Halkevi Haberleri”, *İçel*, S. 49-6 (Şubat 1946), s. 16.

⁷⁴ “Halkevinde Resim Sergisi”, *Yeni Mersin*, 22 Mayıs 1948.

⁷⁵ “Ankara Halkevinde Mersin Halkevi Ar Komitesinin Sergisi Dün Açıldı”, *Yeni Mersin*, 17 Mart 1939.

⁷⁶ “Evimiz Çalışmaları”, *İçel*, S. 21 (Ekim 1939), s. 9.

⁷⁷ 1933 Senesi Faaliyet Raporları Hülâsası, s. 61; “Halkevi Son Altı Ay İçinde Nasıl Çalıştı”, *Yeni Mersin*, 20 Ocak 1938; “Evimizin Altı Aylık Faaliyet Hülâsası”, *İçel*, S. 1 (Ocak 1938), s. 18; “Müzik Kursu”, *İçel*, S. 26 (Mart 1940), s. 14; “Mersin Halkevi’nin Bir Yıllık İş Bilançosu”, *Yeni Mersin*, 21 Şubat 1937.

⁷⁸ “Evimizin 933-938 Yılına Kadar Faaliyet Hülâsaları”, *İçel*, S. 9 (Ekim 1938), s. 28; *Halkevinin 1935 Senesi Faaliyet Raporları Hülâsası*, s. 79.

⁷⁹ “Mersin Halkevi’nin Bir Yıllık İş Bilançosu”, *Yeni Mersin*, 21 Şubat 1937.

⁸⁰ “Mersin Halkevi Çalışmalarına Toplu Bir Bakış”, *Yeni Mersin*, 23 Şubat 1936; “Halkevi Son Altı Ay İçinde Nasıl Çalıştı”, *Yeni Mersin*, 20 Ocak 1938; “Evimizin 933-938 Yılına Kadar Faaliyet Hülâsaları”, *İçel*, S. 9 (Ekim 1938), s. 28-29.

⁸¹ “Evimizin Altı Aylık Faaliyet Hülâsası”, *İçel*, S. 1 (Ocak 1938), s. 18.

nünde gerçekleştirilen törenlerde de rol alarak çaldığı parçalarla törenlerin canlı bir şekilde kutlanmasına katkıda bulunmuştur.⁸²

Şube bünyesinde orkestra ve bandonun yanı sıra 1935 yılında 15 kişiden oluşan bir koro⁸³ ile 1939 yılında Türk saz kolu kurulmuş ve ayrıca müzik öğretmeni İrfan Sarmer'in köylülerden yaptığı derlemelerin besteleri yapılmıştır.⁸⁴ Faaliyete geçtiği günden itibaren çalışmalarını yoğun bir şekilde sürdüren şube, 1933-1943 yılları arasında 12 muhtelif kurs açarak 80 civarında konser gerçekleştirmiştir.⁸⁵ Şubenin müzikle ilgili çalışmaları zaman içerisinde çeşitlenerek devam etmiştir. Nitekim Mehmet Başer'in 1945 Eylülünde vermiş olduğu keman konseri de bu çerçevede zikredilmesi gereken önemli bir faaliyet olmuştur.⁸⁶

Bezeme kolu ise milli günlerde ve bayramlarda şehrin donatılması, taklar kurulması, törenin gerçekleştirileceği alan ile halkevinin süslenmesi ve ışıklandırılmasıyla ilgilenmiştir.⁸⁷ Bunun yanı sıra önemli gün ve bayramlar ile hayır cemiyetleri tarafından tertiplenen müsamere, konser ve garden partilerin süsleme ve ışıklandırması, İçel dergisine basılacak resim ve klişelerin hazırlanması da bu kol tarafından gerçekleştirilmiştir.⁸⁸ Şube bunların yanı sıra zaman zaman halk oyunları kursu da açmıştır.⁸⁹ Yaz sıcaklarının başlamasıyla birlikte sona eren kurs faaliyetleri ise ekim ayı ile birlikte tekrar başlamıştır.⁹⁰

E. TEMSİL ŞUBESİ⁹¹

Yurt genelinde tiyatro sevgisinin ve zevkinin oluşmasına, tiyatroya meyilli ve kabiliyetli gençleri bir araya toplayarak temsiller hazırlamaya, gençleri serbest ve güzel konuşmaya alıştırmaya, gençlerin fikir, dil ve sanat alanında eğitilmesine katkıda bulunmaya, sinemadan yararlanarak halka öğretici, eğitici ve eğlendirici filmler göstermeye çalışmıştır.

Şubenin faaliyetleri, ülkenin okur-yazar oranının düşük olmasından dolayı büyük önem arz etmiştir. Bu bağlamda şubenin vatandaşların ilgisini çeken ve geniş kitlelere ulaşılabilen faaliyetlerinden propaganda amaçlı

⁸² "Halkevi Haberleri", *İçel*, S. 49-6 (Şubat 1946), s. 16.

⁸³ 1934 Senesi Faaliyet Raporları Hülâsası, s. 89; "Mersin Halkevi Çalışmalarına toplu Bir Bakış", *Yeni Mersin*, 23 Şubat 1936; "Evimizin 933-938 Yılına Kadar Faaliyet Hülâsaları", *İçel*, S. 9 (Ekim 1938), s. 28.

⁸⁴ "Halkevi Ar Komitesi Toplandı", *Yeni Mersin*, 25 Haziran 1939.

⁸⁵ "Yeni Halkevinin Temeli Atıldı", *Yeni Mersin*, 3 Kasım 1943.

⁸⁶ "Halkevi Haberleri", *İçel*, S. 49-2 (Eylül 1945), s. 16.

⁸⁷ "Mersin Halkevi Çalışmalarına toplu Bir Bakış", *Yeni Mersin*, 23 Şubat 1936; "Halkevi Son Altı Ay İçinde Nasıl Çalıştı", *Yeni Mersin*, 20 Ocak 1938; "Evimizin 933-938 Yılına Kadar Faaliyet Hülâsaları", *İçel*, S. 9 (Ekim 1938), s. 29.

⁸⁸ "Evimizin Altı Aylık Faaliyet Hülâsası", *İçel*, S. 1 (Ocak 1938), s. 18; "Halkevi Son Altı Ay İçinde Nasıl Çalıştı", *Yeni Mersin*, 20 Ocak 1938.

⁸⁹ "Halkevi Haberleri", *İçel*, S. 49-1 (Ağustos 1945), s. 16.

⁹⁰ "Halkevi Son Altı Ay İçinde Nasıl Çalıştı", *Yeni Mersin*, 20 Ocak 1938.

⁹¹ 1932 talimatnamesinde "Temsil", 1935 öğreneğinde "Gösterit", 1940 yönetmeliğinde ise yeniden "Temsil" adını almıştır. Olgun, *age.*, s. 65.

istifade edilerek bireylere çeşitli değerler aşılarmaya çalışılmıştır. Nitekim CHP Genel Sekreterliği tarafından bastırılan veya tavsiye edilen oyunlarda "Kemalizm" ve "altı ok" prensiplerine bağlı kalındığı görülmektedir. Bunun yanı sıra ilk dönemki temsillerde halkı yeni rejime alıştırmak için aynı konuları işleyen oyunların defalarca sahnelendiği görülmektedir.

Halkevinin açılmasıyla birlikte Mersin Belediyesi'nin desteği ile Cumhuriyetin ilk yıllarında kurulmuş olan Şehir Bando ve Tiyatro Mektebi halkevi himayesine girmiştir.⁹² Bu durum şubenin faaliyetlerini olumlu yönde etkileyerek kısa sürede temsiller gerçekleştirilmesini mümkün kılmıştır. Bunun sonucunda 1935 yılında gerçekleştirilen ve aralarında "Himmetin Oğlu", "Çoban", "Sakarya'nın Tayyarecisi Sakarya", "İstiklâl", "Yarım Osman" ile "Atilla'nın Düğünü"nü de olduğu 9.949 kişi tarafından izlenen 12 müsamere sahnelenmiştir. Hatta bu müsamereleden Himmetin Oğlu'ndan önce sahneye kadınlardan oluşan bir de koro çıkarılmıştır.⁹³ Vatandaşın ilgisini çeken bu uygulama, şubenin faaliyetlerine olan ilgiyi de artırmıştır. Faaliyetlerin sahne düzenlemeleri ise ar kolu üyeleri tarafından gerçekleştirilmiştir.⁹⁴

Şube bilhassa halkın bilinçlenmesi ve cumhuriyet değerlerini özümsemesi için inklâp temsillerine önem vermiştir. Bu nedenle hazırlanmış olduğu temsilleri şehir merkezinin yanı sıra köylerde de sahneye çıkarılmıştır. Hatta bu sırada halktan ilgi gören oyunlar tekrar sahnelenmek suretiyle oyunlarla verilmek istenen mesajlar daha etkili bir şekilde verilmeye çalışılmıştır.⁹⁵ Şubenin faaliyetinden tespit edilenler ise şunlardır:

1933 yılında "Dün Bugün", "Köy Muallimi" ve "Sönmeyen Ateş" isimli piyesler sahnelenmiştir.⁹⁶ 1934 yılında "Şah Eserler", "Esgî", "Mahkeme", "Zelil Padişahlar", "Kozan Oğlu", "Bir Facia", "Akın", "Eski Hoca", "Mavi Yıldırım", "Eski Mektep", "Canavar" ve "Şeytana Uydum" piyesleri temsil edilmiş⁹⁷, ayrıca "Asker Mektubu", "Vatandaş Türkçe Konuş", "Giritli Hocanın Yazısı", "Balat Yahudileri", "Seferberlik" ve "Mersin Dedikoduları" monologları gerçekleştirilmiştir.⁹⁸ 1935 yılında 12 temsil gerçekleştiren şube, 1936 yılında aralarında

⁹² Artan, *agm.*, s. 5.

⁹³ "Mersin Halkevi'nin Çalışmalarına Toplu Bir Bakış", *Yeni Mersin*, 23 Şubat 1936; *Halkevlerinin 1935 Senesi Faaliyet Raporları Hulasası*, s. 79. Temsillerde zaman zaman kadınlar da rol almıştır. "Mersin Halkevi'nin Bir Yıllık İş Bilançosu", *Yeni Mersin*, 21 Şubat 1937; "Evimizin 933-938 Yılına Kadar Faaliyet Hülâsaları", *İçel*, S. 9 (Ekim 1938), s. 28.

⁹⁴ 27 Aralık 1935 tarihinde sahneye konulan "Himmetin Oğlu" adlı operetin sahne dekorları Güzel Sanatlar Şubesi elemanlarından ressam Ali Cemal tarafından yapılmıştır. "Halkevinde Temsil Hareketleri", *Yeni Mersin*, 20 Aralık 1935.

⁹⁵ "Mersin Halkevi'nin Bir Yıllık İş Bilançosu", *Yeni Mersin*, 21 Şubat 1937; "Evimizin Altı Aylık Faaliyet Hülâsası", *İçel*, S. 1 (Ocak 1938), s. 18.

⁹⁶ *1933 Senesi Faaliyet Raporları Hulasası*, s. 61; "Evimizin 933-938 Yılına Kadar Faaliyet Hülâsaları", *İçel*, S. 9 (Ekim 1938), s. 27.

⁹⁷ *1934 Senesi Faaliyet Raporları Hulasası*, s. 89; "Evimizin 933-938 Yılına Kadar Faaliyet Hülâsaları", *İçel*, S. 9 (Ekim 1938), s. 28.

⁹⁸ "Evimizin 933-938 Yılına Kadar Faaliyet Hülâsaları", *İçel*, S. 9 (Ekim 1938), s. 28

"İstiklâl", "Deliler Hekimi", "Yarım Osman", "Özyurt", "Himmetin Oğlu", "Kahraman", "Sevr'den Lozan'a" ve "Yanukkale" piyeslerinin de olduğu 15 temsil ile 1937 yılında 20 piyes sahnelemiştir. Bunların yanı sıra tören ve bayramlarda da manzumeler söyleyerek, monologlar yaparak aktif bir şekilde rol almıştır.⁹⁹ Halkın göstermiş olduğu yoğun ilgiden dolayı bazı oyunlar iki üç defa sahnelenirken¹⁰⁰ bazı temsillerden önce de sahneye koro çıkarılmıştır.¹⁰¹

1938 yılının ikinci altı ayında 6 temsil sahnelenmiş ve bu temsilleri 6.335 kişi izlemiştir.¹⁰² Çocuk haftası münasebetiyle ilkokullar tarafından gerçekleştirilen müsamerelere 2.637 kişi, Isı Yuva tarafından verilen baloya ise 865 kişi iştirak etmiştir. Bu döneme tesadüf eden bayram törenlerine ise 6.878 kişi katılmıştır.¹⁰³ Şube ayrıca, düzenleyecekleri balolar ile bayram kutlamaları için Kızılay ve Çocuk Esirgeme Kurumu gibi müesseselerle¹⁰⁴, gerçekleştirecekleri müsamereler için de okullarla işbirliği yapmıştır.¹⁰⁵

1939 yılında Gençlik ve Spor Bayramı dolayısıyla "Kanun Adamı", Zafer ve Tayyare Bayramı nedeniyle de "Zafer" piyesi oynanmıştır. Bunların yanı sıra sadece eylül ayı içerisinde şehir merkezinde 6.457 kişinin izlediği onbir, köylerde dört ve komşu kazalarda da iki temsil gerçekleştirilmiştir.¹⁰⁶ 1940 yılında Aka Gündüz'ün "İkizler" vodvilinin yanı sıra Vedad Ürfi Bengü'nün "Kanun Adamı" ve "Mahcubluk İmtihanı" komedisi ile "Köyün Namusu" sahnelenmiştir. Ayrıca Güneş Sineması'nda "Himmetin Oğlu", "Para Delisi", "Fevkalade Fedakârlık", "Erkek Kukla" ve "Mahçuplar" piyesi sahnelenmiştir.¹⁰⁷

1941 yılında halkevlerinin açılışı nedeniyle gerçekleştirilen tören esnasında "Beyaz Baykuş", Lozan'ın yıldönümü kutlamaları esnasında "İstiklâl", Cumhuriyet Bayramı nedeniyle de Çocuk Esirgeme Kurumu Sineması'nda "Bir Doktorun Ödevi" piyesi oynanmıştır.¹⁰⁸ 1943 yılındaki halkevlerinin açılış yıldönümünde sahnelenmek üzere de temsil kolu üyeleri "Zehirli Ku-

⁹⁹ "Evimizin 933-938 Yılına Kadar Faaliyet Hülâsaları", *İçel*, S. 9 (Ekim 1938), s. 28-30; "Halkevi Son Altı Ay İçinde Nasıl Çalıştı", *Yeni Mersin*, 21 Ocak 1938.

¹⁰⁰ "Mersin Halkevi'nin Bir Yıllık İş Bilançosu", *Yeni Mersin*, 21 Şubat 1937.

¹⁰¹ "Mersin Halkevi'nin Çalışmalarına Toplu Bir Bakış", *Yeni Mersin*, 23 Şubat 1936.

¹⁰² "Evimizin Geçen Altı Aylık Faaliyet Hülâsasını Yazıyoruz", *İçel*, S. 6 (Haziran 1938), s. 19; "Şehrimiz Halkevinin Son Altı Aylık Faaliyeti", *Yeni Mersin*, 19 Şubat 1939.

¹⁰³ "Evimizin Geçen Altı Aylık Faaliyet Hülâsasını Yazıyoruz", *İçel*, S. 6 (Haziran 1938), s. 19.

¹⁰⁴ "Evimizin Altı Aylık Faaliyetine Toplu Bir Bakış", *İçel*, S. 8 (Ağustos 1938), s. 3.

¹⁰⁵ "Evimizin 933-938 Yılına Kadar Faaliyet Hülâsaları", *İçel*, S. 9 (Ekim 1938), s. 31.

¹⁰⁶ "Kanun Adamı Temsil Edildi", *İçel*, S. 16 (Mayıs 1939), s. 15; "30 Ağustosta Halkevi Gençleri Zafer Piyесini Muvaffakiyetle Temsil Ettiler", *Yeni Mersin*, 7 Eylül 1939; "Evimiz Çalışmaları", *İçel*, S. 21 (Ekim 1939), s. 9.

¹⁰⁷ "İkizler Temsil Edildi", *İçel*, S. 24 (Ocak 1940), s. 20; "Temsil Çalışmaları", *İçel*, S. 27 (Nisan 1940), s. 8; "Evimiz Haberleri", *İçel*, S. 33 (Ekim 1940), s. 16; "Evimiz Haberleri", *İçel*, S. 35 (Aralık 1940), s. 11; "Temsil Kolumun Çayı", *İçel*, S. 24 (Ocak 1940), s. 20.

¹⁰⁸ "Halkevleri Açılış Yıldönümü Heyecanla Kutlandı", *Yeni Mersin*, 24 Şubat 1941; "Halkevimizde Halkevlerinin Yıldönümü Kutlandı", *İçel*, S. 37 (Şubat 1941), s. 11; "Halkevi Haberleri", *İçel*, S. 42-43 (Temmuz-Ağustos 1941), s. 11; "Evimizin Eylül ve Birinciteşrin Faaliyetleri", *İçel*, S. 44-45 (Eylül-Ekim 1941), s. 11.

*çak*¹⁰⁹, Deniz Harp Okulu öğrencileri ise “*Himmetin Oğlu*” operetini sahnelemek üzere çalışmalarına başlamışlar, ekim ayında Vedat Nedim Tör’ün Halk Sineması’nda “*Kör*” isimli piyesi¹¹⁰, 1945 yılı Zafer Bayramı’nda Aka Gündüz’ün “*Yarım Osman*”¹¹¹, Cumhuriyet Bayramı’nda da “*Çakır Ali*” isimli piyesi ile “*Mahçuplar*” komedisi sahnelenmiştir.¹¹² Ayrıca Sosyal Yardım Kolu yararına Muammer Karaca Tiyatrosu ile birlikte Güneş Sineması’nda “*Mahçuplar*” komedisi oynanmıştır.¹¹³

Şube, 1945 yılında 14 çeşit temsil gerçekleştirmiş olup bu temsillerin birer tanesi Tarsus ve Silifke’de sahnelenmiştir.¹¹⁴ Ayrıca Kazanlı ve Fındıkpınarı köylerine birer gezi düzenlenmiş olup tüm bu faaliyetlerden 12.950 kişi istifade etmiştir.¹¹⁵ 1946 yılında oynanan “*Para Delisi*” isimli komedi ise çok beğenildiği için iki gece üst üste sahnelenmiştir.¹¹⁶ Halkevlerinin 1946 yılındaki yıldönümü kutlamaları kapsamında Güneş Sineması’nda “*Mahçuplar*” komedisi oynanmış¹¹⁷, 1947 yılında ise Tüccar Kulübü’nde 150 kadın ile 150 erkeğin katıldığı bir balo tertiplenmiştir. Ancak 1948 yılında sahnelenen “*Şeriyeh Mahkemesi*” adlı oyundan sonra 1951 yılına kadar başka herhangi bir oyun oynanmamıştır.¹¹⁸

Şube, şehir merkezinin yanı sıra zaman zaman kaza ve köylere de giderek oyunlar sahnelemiştir. Bunlara örnek olarak şunlar sayılabilir: “*Yalnız Bir Kelime*”¹¹⁹ isimli piyes Tarsus’ta, “*Canavar ve Tavsiye Mektupları*” isimli piyes Fındıkpınarı’nda¹²⁰, “*Zafer*” isimli piyes Tırtar ve Değnek köylerinde¹²¹, “*Himmetin Oğlu*”¹²² Tömük nahiyesinde, “*Kanun Adamı*”¹²³ Silifke Halkevi’nde, “*İstiklâl*” ile “*Baburşahın Seccadesi*” Gözne yaylasında¹²⁴, “*Mavi Yıldırım*” piyesi ile “*Yüz Akı*” komedisi de Aslanköy’de sahnelenmiştir.¹²⁵ Bunların yanı sıra 1945 yılında Tarsus, Kazanlı ve Silifke’de muhtelif temsiller¹²⁶, Fındıkpınarı yaylasında Vedat Nedim Tör’ün “*Kör*” adlı piyesi ile “*Chicago Çiftçisi*” isimli komedisi oynanmıştır.¹²⁷

¹⁰⁹ “Halkevi Yıldönümüne Hazırlıklar Başladı”, *Yeni Mersin*, 16 Ocak 1943.

¹¹⁰ “Halkevi Gençleri Bugün Körü Oynuyorlar”, *Yeni Mersin*, 28 Ekim 1943.

¹¹¹ “Halkevi Haberleri”, *İçel*, S. 49-1 (Ağustos 1945), s. 17.

¹¹² “Halkevi Haberleri”, *İçel*, S. 49-3 (Ekim 1945), s. 17.

¹¹³ “Halkevi Haberleri”, *İçel*, S. 49-4 (Kasım 1945), s. 17.

¹¹⁴ “Halkevi Haberleri”, *İçel*, S. 49-8 (Nisan 1946), s. 16.

¹¹⁵ Soylu, “1945-1946 Yılı Kongre Raporu”, *İçel*, S. 49-7, s. 15.

¹¹⁶ “Halkevi Haberleri”, *İçel*, S. 49-6 (Şubat 1945), s. 16.

¹¹⁷ “Halkevi Haberleri”, *İçel*, S. 49-7 (Mart 1946), s. 16.

¹¹⁸ “Halkevi Temsil Kolunun Müsameresi Sönük Geçti”, *Yeni Mersin*, 13 Şubat 1951.

¹¹⁹ “Bu Akşam Tarsus’ta Verilecek Müsamere”, *Yeni Mersin*, 21 Şubat 1937.

¹²⁰ “Halkevi Son Altı Ay İçinde Nasıl Çalıştı”, *Yeni Mersin*, 21 Ocak 1938.

¹²¹ “30 Ağustosta Halkevi Gençleri Zafer Piyesini Muvaffakiyetle Temsil Ettiler”, *Yeni Mersin*, 7 Eylül 1939.

¹²² “Tömük Nahiyesine Bir Gezi”, *İçel*, S. 28 (Mayıs 1940), s. 17.

¹²³ “Temsil Çalışmaları”, *İçel*, S. 27 (Nisan 1940), s. 8.

¹²⁴ “Halkevi Haberleri”, *İçel*, S. 42-43 (Temmuz-Ağustos 1941), s. 11.

¹²⁵ “Zafer Bayramı Münasebetiyle Aslanköy’de Büyük Şenlikler Yapıldı ve Müsamereler Verildi”, *Yeni Mersin*, 5 Eylül 1944.

¹²⁶ “Örnek Bir Halkevi Başkanı Dr. Tahsin Soylu”, *Yeni Mersin*, 22 Temmuz 1945.

¹²⁷ “Halkevi Haberleri”, *İçel*, S. 49-2 (Eylül 1945), s. 17.

1940 yılında ise genel sekreterliğin talimatı üzerine Urfa ve Gaziantep'e gidilerek "Himmetin Oğlu", "Kör" ve "Bir Azizlik" temsilleri oynanmıştır.¹²⁸ Bu esnada Birecik ve Nizip'te de birer temsil gerçekleştirilmiştir.¹²⁹ Zaman zaman vilayete bağlı kazalar ile farklı vilayetlerin temsil grubu da Mersin'e gelerek oyunlar sahnelemiştir. Bu bağlamda 1939 yılında Ankara Halkevi temsil grubu "Bir Kelime", "Zor Nikâh" ile "Palavra" komedilerini¹³⁰, Tarsus Halkevi Temsil Şubesi de 1940 yılında halkevlerinin açılışı münasebetiyle Mersin Halkevi'nde gerçekleştirilen törende "Hedef" isimli piyesi sahnelemiştir.¹³¹

Oyunlardan önce halkın temsillere göstermiş olduğu ilgiden istifade edilerek bazen konferans da gerçekleştirilmiştir. Bu uygulamaya örnek olarak 1939 Eylülünde açık sahnesinde gerçekleştirilen temsilden önce Emin Epengin tarafından verilmiş olan "Pasif Korunma" konulu konferans verilebilir.¹³²

F. SPOR ŞUBESİ

Milli bünyeyi sağlamaştırmayı, sıhhatli, ahlaklı ve dürüst insanlar yetiştirmeyi amaç edinen şube, bu amaçları için de sporu araç olarak seçmiştir. Bu bağlamda Türkiye İdman Cemiyetleri Birliği'ne dâhil olan ve olmayan spor teşekküllerinin gelişmesine, birliğe dâhil olmayan kulüplerin federasyonun istediği yeterliliğe çıkmasına, kulüp olmayan yerlerde yeni kulüp kurulmasına, milli sporlarımızın canlanması için mahalli şartlar ve imkânlardan faydalanarak sporun her çeşidinin gençler arasında yayılmasını sağlamaya çalışmıştır.

Halkevinin Spor Şubesinin teşekkülü ile birlikte şehirdeki bütün spor hareketleri federe edilmiş olan İdman Yurdu etrafında toplanmıştır. Buna bağlı olarak sportif faaliyetlerde ciddi bir canlanma meydana gelmiştir.¹³³ Bu durum şubenin faaliyet gösterdiği futbol ve su sporları başta olmak üzere atletizm, bisiklet, güreş, boks, atıcılık ve binicilik gibi spor dallarına baktığı zaman da açıkça görülmektedir.¹³⁴ Ancak şehrin denizle olan bağlan-

¹²⁸ "Halkevimizin Temsil Kolu Urfa ve Antebe Gidecek", *Yeni Mersin*, 25 Nisan 1940; "Halkevi Temsil Kolu", *Yeni Mersin*, 5 Mayıs 1940.

¹²⁹ "Temsil Çalışmaları", *İçel*, S. 27 (Nisan 1940), s. 8.

¹³⁰ "Ankara Halkevi Temsil Kolu Mersin'de 3 Temsil Verdi", *İçel*, S. 16 (Mayıs 1939), s. 15.

¹³¹ "Temsil", *İçel*, S. 25 (Şubat 1940), s. 11.

¹³² "Temsil Komitesi", *İçel*, S. 20 (Eylül 1939), s. 2; "Halkevinin Yerinde Bir Kararı", *Yeni Mersin*, 29 Ağustos 1939.

¹³³ "Mersin Halkevi'nin Bir Yıllık İş Bilançosu", *Yeni Mersin*, 21 Şubat 1937.

¹³⁴ 1933 Senesi Faaliyet Raporları Hulasası, s. 61, 116-117; "Evimizin 933-938 Yılına Kadar Faaliyet Hülâsaları", *İçel*, S. 9 (Ekim 1938), s. 27. 1936 Kasımında halkevinde gerçekleştirilen bir toplantıda cirit oyununun canlandırılmasına karar verildiği belirtilerek havanın güzel olduğu hafta sonlarında cirit müsabakası gerçekleştirmek için civar köylerdeki binicilere haber gönderildiği belirtilmiştir. "Şehrimizde Cirit Oyunu İhya Edilecek", *Yeni Mersin*, 26 Kasım 1936.

tısından dolayı deniz sporlarına özel önem verilmiş, gerçekleştirilen deniz gezintileri ve müsabakalarla da halkın denize ilgisi çekilmeye çalışılmıştır.¹³⁵

Şube, şehirdeki sportif faaliyetlerin gelişmesi için sporla ilgilenen kurum ve kuruluşları zaman zaman aynı ve nakdi olarak da desteklemiştir. Örnek olarak Mersin İdman Yurdu'na konferans salonu olarak kullanılacak bir bina vermiş¹³⁶, Mersin İdman Yurdu Gençlik Kulübü'ne 200 lira¹³⁷, Mersin Lisesi spor koluna 100 lira, Orta Ticaret Okulu'na da 50 lira yardımında bulunmuştur.¹³⁸ Şubenin tespit edilen sportif faaliyetleri ise şunlardır:

1934 yılında 2.500-3.500 metre sokak koşuları düzenlemiş olup bu koşulara 15 atlet katılmıştır. Ayrıca muhtelif mesafede bisiklet yarışları ile 55 sporcunun iştirak ettiği atletizm müsabakaları gerçekleştirmiştir.¹³⁹ 1936 yılında sokak ve kır koşuları, futbol turnuvası, atletizm, güreş, cirit, binicilik, bisiklet, boks, voleybol, tenis, yürüyüş, atıcılık ve deniz sporlarıyla ilgili müsabakalar tertiplenmiştir. Bunun yanı sıra stadyumun birçok eksikliği giderildiği gibi stadyuma bir tenis pisti ile atletler için bir koşu pisti inşa edilmiş, Adana ırmağı ağzına ve Viranşehir'e kadar futa ve yelkenlilerle gidilmiş¹⁴⁰, Silifke ve Tarsus'a geziler tertiplenerek gençlerin tanışması sağlanmıştır.¹⁴¹

1937 yılında özellikle deniz sporlarına önem verilerek motor ve yelkenlilerle gezintiler gerçekleştirilmiş, Adana, Tarsus ve Silifke takımlarıyla futbol ve tenis müsabakaları ile bisiklet yarışları yapılmış, atlı ve yaya geziler düzenlenmiş¹⁴², sokak koşularına devam edilmiş, eskrim dersi verilmiş, Kabotaj ve Deniz Bayramı kutlanmış ve muhtelif mesafelerde yüzme, yelkenli, kürek ve motor yarışları yapılmıştır.¹⁴³ 1938 yılında ise sporcular, daha verimli çalışabilmeleri için Güneşspor, Mersin Spor, Fenerspor ve ortaokul olmak üzere çeşitli kollara ayrılmışlar ve aralarında müsabakalar gerçekleştirilmiştir.¹⁴⁴ Bunun yanı sıra Tarsus ve Silifke takımlarıyla futbol karşılaşmaları, atletizm yarışmaları ve bisiklet yarışları ile boksörler tarafından gösteri amaçlı müsabakalar yapılmıştır.¹⁴⁵ Ayrıca Köycülük Şubesi ile işbirliği yapılarak zaman zaman köyler ziyaret edilmiştir.¹⁴⁶

¹³⁵ "Mersin Halkevi'nin Bir Yıllık İş Bilançosu", *Yeni Mersin*, 21 Şubat 1937.

¹³⁶ "Mersin Halkevi'nin Bir Yıllık İş Bilançosu", *Yeni Mersin*, 21 Şubat 1937; "Halkevimizin Mesaisi", *Yeni Mersin*, 28 Şubat 1940.

¹³⁷ "Örnek Bir Halkevi Başkanı Dr. Tahsin Soylu", *Yeni Mersin*, 22 Temmuz 1945.

¹³⁸ Soylu, "1945-1946 Yılı Kongre Raporu", *İçel*, S. 49-7, s. 15.

¹³⁹ 1934 Senesi Faaliyet Raporları Hulasası, s. 89-90.

¹⁴⁰ "Evimizin 933-938 Yılına Kadar Faaliyet Hülâsaları", *İçel*, S. 9 (Ekim 1938), s. 29.

¹⁴¹ "Mersin Halkevi'nin Bir Yıllık İş Bilançosu", *Yeni Mersin*, 21 Şubat 1937.

¹⁴² "Dağ Yürüyüşü", *Yeni Mersin*, 11 Temmuz 1937.

¹⁴³ "Halkevi Son Altı Ay İçinde Nasıl Çalıştı", *Yeni Mersin*, 21 Ocak 1938.

¹⁴⁴ "Şehrimiz Halkevinin Son Altı Aylık Faaliyeti", *Yeni Mersin*, 19 Şubat 1939.

¹⁴⁵ "Evimizin Altı Aylık Faaliyetine Toplu Bir Bakış", *İçel*, S. 8 (Ağustos 1938), s. 3; "Şehrimiz Halkevinin Son Altı Aylık Faaliyeti", *Yeni Mersin*, 19 Şubat 1939.

¹⁴⁶ Nitekim sadece 1938 yılının ilk altı ayında bu nitelikte dört gezi düzenlenmiştir. "Evimizin Geçen Altı Aylık Faaliyet Hülâsasını Yazıyoruz", *İçel*, S. 6 (Haziran 1938), s. 19.

1939 yılında Adana, Tarsus ve Konya sporcularıyla birlikte atletizm, tenis ve güreş müsabakaları ile sokak koşusu gerçekleştirilerek dereceye girenler ödüllendirilmiş¹⁴⁷, ayrıca sporcular için Tüccar Kulübü'nde bir de balo düzenlenmiştir.¹⁴⁸ Şube bu tarz faaliyetlerine ilerleyen yıllarda da devam etmiştir. Nitekim 1940 Nisanında Sivas Öğretmen Okulu öğrencileri ile gerçekleştirilen voleybol müsabakası da bu çerçevede zikredilmesi gereken bir faaliyet olmuştur.¹⁴⁹

G. İÇTİMAİ YARDIM ŞUBESİ¹⁵⁰

Halkevinin sosyal yardım faaliyetlerini gerçekleştiren şube, dispanser veya gezici doktorlar aracılığıyla hastalara yardım etmiş, çalışkan ve yetenekli fakir öğrencilere kitap, defter, elbise ve yiyecek yardımında bulunmuş, halkın sağlık bilgisini artıracak konferanslar düzenlemiş, kitap, broşür ve levhalar yayınlarak bunları halka ücretsiz olarak dağıtmış, sağlıkla ilgili filmler göstermiş, işsizlere iş bulmuş, köylerden gelen tedaviye muhtaç kimselerin barınmasına yardımcı olarak tedavilerini yaptırmıştır.

Şubenin ilk çalışmaları şehirdeki dilencililiği önlemeye yönelik olmuştur. Bu konuda Kızılay, Belediye ve Çocuk Esirgeme Kurumu ile işbirliği yapılarak bir aşevi açılmıştır.¹⁵¹ Aşevinin yanı sıra 1934 yılında yoksul ve düşkün hastaların muayene ve tedavileri için bir bakımevi açılmıştır. Buraya müracaat eden fakir hastalar gönüllü doktorlar tarafından muayene edilerek ilaçları temin edilirken hastanede tedavi olması gerekenler de hastaneye yatırılmıştır. Bakımevinde 1934 yılında 1.109¹⁵², 1935 yılında 687¹⁵³, 1936 yılında ise 430 kişi¹⁵⁴ muayene edilerek ilaçları temin edilmiştir. Şube bu faaliyetlerinin yanı sıra yolda kalanlara ve okuyan fakir çocuklara ayni ve nakdi yardımda bulunurken işsizlere de iş bularak çalışmalarını sağlamıştır.¹⁵⁵

Şube zaman zaman Köycülük Şubesi ile birlikte köy ziyaretleri de gerçekleştirmiştir. Bu ziyaretler esnasında hasta köylüler ücretsiz olarak mua-

¹⁴⁷ "Evimiz Çalışmaları", *İçel*, S. 21 (Ekim 1939), s. 9.

¹⁴⁸ "Balo", *İçel*, S. 22 (Kasım 1939), s. 22.

¹⁴⁹ "Sivas Öğretmen Okulu", *İçel*, S. 27 (Nisan 1940), s. 8.

¹⁵⁰ 1935 yılından itibaren "Sosyal Yardım Şubesi" adını almıştır. Olgun, *age.*, s. 71.

¹⁵¹ Aşevi, Kızılay, Belediye, Çocuk Esirgeme Kurumu ile halkevi temsilcilerinden oluşan bir komite tarafından idare olunmuştur. "Mersin Halkevi'nin Bir Yıllık İş Bilançosu", *Yeni Mersin*, 21 Şubat 1937. Aşevinin açılması için halkevi, İçtîmai Yardım Şubesi tahsisatından 500 lira vermiş ve yardım amaçlı bir de kır eğlencesi tertiplemiştir. "Mersin Halkevi'nin Bir Yıllık İş Bilançosu", *Yeni Mersin*, 21 Şubat 1937. Aşevinin giderleri ise Belediye bütçesine konulan fakirlere yardım tahsisatı, Çocuk Esirgeme Kurumu ve Mersin Halkevi İçtîmai Yardım Şubesinin ayırdığı tahsisat ile hayırseverlerin yardımlarından karşılanmıştır. "Halkevinin Açtığı Aşevi", *Yeni Mersin*, 29 Ekim 1936. Aşevi binası ise Belediyenin müsaadesiyle belediyeye ait bir arsa üzerine inşa olunmuştur. "Mersin Halkevi'nin Bir Yıllık İş Bilançosu", *Yeni Mersin*, 21 Şubat 1937.

¹⁵² 1934 Senesi Faaliyet Raporları Hulasası, s. 90.

¹⁵³ "Mersin Halkevi Çalışmalarına Toplu Bir Bakış", *Yeni Mersin*, 23 Şubat 1936; *Halkevlerinin 1935 Senesi Faaliyet Raporları Hulasası*, s. 79.

¹⁵⁴ "Mersin Halkevi'nin Bir Yıllık İş Bilançosu", *Yeni Mersin*, 21 Şubat 1937.

¹⁵⁵ "Evimizin 933-938 Yılına Kadar Faaliyet Hulasaları", *İçel*, S. 9 (Ekim 1938), s. 28.

yene edilerek ilaçları temin edilmiştir. Ayrıca köylülere sağlıkla ilgili öğütler verildiği gibi öğrencilerin dişlerinin muayene ve tedavisi de gerçekleştirilmiştir. Ziyaretler esnasında sıtma ve verem gibi hastalıklardan korunma yollarına dair şube tarafından neşredilen broşürler de ücretsiz olarak dağıtılmıştır.¹⁵⁶ Ayrıca, hastalıklardan korunma yollarının anlatıldığı konferanslar düzenlenmiş¹⁵⁷, bakımevine kadar gelemeyen vatandaşlar evlerinde muayene edilerek, tedavileri gerçekleştirilmiş¹⁵⁸ ve gürbüz çocuk müsabakası yapılmıştır.¹⁵⁹

Şube, kimsesiz ve fakir köylü çocuklarla da özel olarak ilgilenmiştir. Bu hususta bilhassa Köycülük Şubesi ile işbirliği yaparak okumak için şehre gelen fakir köylü çocukların kitap, defter, kira gibi masraflarını karşılamış ve nakdi olarak yardımında bulunmuştur.¹⁶⁰ Bunun yanı sıra 1937 yılında ortaokulu bitiren ancak maddi durumundan dolayı öğrenimine devam edemeyen biri şehirli diğeri köylü iki çocuğa yardım ederek birisini Adana'ya diğeri Ankara'ya göndermiş, ortaokula devam eden dört kimsesiz çocuğun defter, kitap, elbise ve kundersını alarak ev kiralarnı ödemiş, ölen bir memurun ailesine yol parası vermiş, parası olmayan üç kişiyi memleketine göndermiş, yardım amaçlı bir de garden parti düzenlemiştir.¹⁶¹

Şubenin yardım faaliyetleri 1938 ve 1939 yıllarında da devam etmiştir. 1939 yılında okula giden kimsesiz öğrencilerin kitap, elbise ve ev kirası gibi masrafları karşılanmış, civar köydeki hastalar muayene edilerek ilaçları temin edilmiş, aşevinde 180 fakire yemek verilmiş¹⁶², 23 Nisan Çocuk Bayramı münasebetiyle fakir çocuklara yeni elbise alınmış, köylerde kullanılmak üzere de bir sinema makinesi alınması kararlaştırılmıştır.¹⁶³ Ayrıca depremden dolayı evleri yıkılan Erzincanlılardan Mersin'e iskânü öngörülenlerle ilgilenilmiştir.¹⁶⁴ 1940 yılında ise mutat hale gelen yardım faaliyetlerinden farklı olarak nöbet tutan askerler için bir yardım kampanyası düzenlenmiştir. Kampanyaya fabrikatörler aynı ve nakdi olarak, köylüler ise üretmiş oldukları çorap ve eldiven gibi şeylerle katkıda bulunmuşlardır.¹⁶⁵

¹⁵⁶ "Mersin Halkevi Çalışmalarına Toplu Bir Bakış", *Yeni Mersin*, 23 Şubat 1936; "Evimizin 933-938 Yılına Kadar Faaliyet Hülâsaları", *İçel*, S. 9 (Ekim 1938), s. 29.

¹⁵⁷ 1934 Senesi Faaliyet Raporları Hulasası, s. 90.

¹⁵⁸ "Halkevi Fakir Hastaların Evlerine Doktor ve Hemşire Gönderecek", *Yeni Mersin*, 15 Ekim 1944.

¹⁵⁹ "Dün Gürbüz Çocuk Müsabakası Yapıldı", *Yeni Mersin*, 26 Nisan 1936; "Mersin Halkevi Son Altı Aylık Faaliyetine Bir Bakış", *Yeni Mersin*, 29 Ekim 1937.

¹⁶⁰ "Mersin Halkevi'nin Bir Yıllık İş Bilançosu", *Yeni Mersin*, 21 Şubat 1937; "Mersin Halkevi Son Altı Aylık Faaliyetine Bir Bakış", *Yeni Mersin*, 29 Ekim 1937.

¹⁶¹ "Evimizin Altı Aylık Faaliyet Hülâsası", *İçel*, S. 1 (Ocak 1938), s. 18; "Evimizin 933-938 Yılına Kadar Faaliyet Hülâsaları", *İçel*, S. 9 (Ekim 1938), s. 30.

¹⁶² "Evimiz Haberleri", *İçel*, S. 21 (Ekim 1939), s. 16.

¹⁶³ "Evimiz Haberleri", *İçel*, S. 14-15 (Mart-Nisan 1939), s. 19.

¹⁶⁴ "Erzincan Felâketzedelerinden Muhtelif Grup" *İçel*, S. 24 (Ocak 1940), s. 17, 24.

¹⁶⁵ "Kahramanlara Kişlik Hediyesi", *Yeni Mersin*, 27 Kasım 1940.

Şube, aşevi ve bakımevinin yanı sıra 1943 yılında bir de poliklinik açmak istemiştir.¹⁶⁶ Bir süre sonra faaliyete geçen poliklinikte 1945 yılının ilk altı ayında 2.711 hastaya bakılmış¹⁶⁷, 1945-1946 yılları arasında ise 4.069 kişinin muayene ve tedavisi gerçekleştirilerek ilaçları temin edilmiştir. Ayrıca iğne yaptırması gereken hastaların iğneleri de poliklinikte görevli bulunan hemşire tarafından yapılmıştır. Bunun yanı sıra hastaneye sevk edilenlerin işlemleri takip edilmiş, ağır hastaların evlerine hemşire gönderilmek suretiyle tedavilerine yardımcı olunmuş, hasta bakıcı kursu açılmış, sıtmalı hastalara yardım edilmiş ve Mersin Ortaokulu'ndaki yoksul öğrencilere 400 lira nakdi yardımda bulunulmuştur.¹⁶⁸ Ancak vasıtasızlık ve parasızlık yüzünden köylere yönelik faaliyetlerde ciddi bir gerileme yaşanmış olup bu durum halkevi kapanıncaya kadar devam etmiştir.¹⁶⁹

Şube, faaliyetlerini ise kendisine ayrılan ödenek, hayırseverler ile şehirdeki kurum ve kuruluşların yardımının yanı sıra zaman zaman yardım amaçlı düzenlemiş olduğu garden parti ve balolardan elde ettiği gelirlerle gerçekleştirmiştir.¹⁷⁰

Ğ. KÜTÜPHANE VE NEŞRİYAT¹⁷¹

Halkevleri çalışma talimatnamesinde kütüphanelerin halk bilgisinin ilerlemesindeki başlıca etken olduğu ifade edilerek her halkevinde bir kütüphane oluşturulması istenmiştir. Hatta binası kütüphane oluşturmaya müsait olmayan halkevlerinde bir kitap dolabı veya rafı da olsa bulundurulmak zorunda olduğu belirtilerek kütüphaneye verilen önem ifade edilmiştir. Bu faaliyetler ise Kütüphane ve Neşriyat Şubesi tarafından yerine getirilmiştir. Bunun yanı sıra şube, halkevlerinin yayınlacağı kitapların basımını gerçekleştirmiş, gezici kütüphaneler oluşturmuş, kitap sergisi açmış ve okuma odaları meydana getirmek suretiyle kültürün geniş halk tabanına yayılmasına çalışmıştır.

Halkevinin okumaya verdiği önemin temelinde ise Cumhuriyetin ilk yıllarında okur-yazar oranının düşük olması önemli bir etken olmuştur. Bu nedenle halkevleri, okuma-yazması olan kişilerin yanı sıra düzenledikleri

¹⁶⁶ "Halkevinin İyi Bir Teşebbüsü", *Yeni Mersin*, 14 Nisan 1943; "Halkevi Poliklinik'i", *Yeni Mersin*, 3 Kasım 1943.

¹⁶⁷ "Halkevi Haberleri", *İçel*, S. 49-1 (Ağustos 1945), s. 16; "Halkevi Haberleri", *İçel*, S. 49-3 (Ekim 1945), s. 16; "Halkevi Haberleri", *İçel*, S. 49-4 (Kasım 1945), s. 16; "Halkevi Haberleri", *İçel*, S. 49-5 (Ocak 1946), s. 16.

¹⁶⁸ "Örnek Bir Halkevi Başkanı Dr. Tahsin Soylu", *Yeni Mersin*, 22 Temmuz 1945.

¹⁶⁹ "Halkevi Haberleri", *İçel*, S. 49-2 (Eylül 1945), s. 16.

¹⁷⁰ "Evimizin Altı Aylık Faaliyet Hülâsası", *İçel*, S. 1 (Ocak 1938), s. 18; "Evimizin 933-938 Yılına Kadar Faaliyet Hülâsaları", *İçel*, S. 9 (Ekim 1938), s. 30; "Halkevi İçtimai Muavenet Komitesi 15 Ağustos'ta Bir Garden Partii Verecek", *Yeni Mersin*, 30 Temmuz 1939; "Evimiz Garden Partisi", *İçel*, S. 19 (Ağustos 1939), s. 3; "Balo", *Yeni Mersin*, 10 Şubat 1942; "Halkevi Sosyal Yardım Komitesinin Balosu", *Yeni Mersin*, 14 Nisan 1943.

¹⁷¹ 1935 öğreğinde "*Kitapsaray ve Yayın*", 1940 talimatnamesinde ise "*Kütüphane ve Yayın*" adını almıştır. Olgun, *age.*, s. 75.

okuma-yazma kurslarını başarıyla tamamlayan kişilerin okuma ihtiyacını da oluşturdukları kütüphaneler aracılığıyla gidermişlerdir. Bununla birlikte kütüphaneler, yeni rejimin değerlerinin topluma aktarılmasında da önemli rol oynamıştır. Bundan dolayı kütüphanelerde yer alması gereken kitapların yanı sıra yer almaması gereken kitaplar da halkevlerine dair talimatnamelerde özellikle belirtilmiştir.

Şube faaliyetlerini kitapsaray ve neşriyat olmak üzere iki kol halinde yürütmüştür.¹⁷² Kitapsaray kolu öncelikle bir kütüphane açmak istemiştir. Bu esnada karşılaşılan yer sorunu ise maarife ait bir odanın halkevine verilmesiyle çözülmüştür.¹⁷³ Türk Ocağı Mersin şubesinden devralınan 788 adet kitapla açılan kütüphaneye¹⁷⁴, kısa bir süre sonra Muallimler Birliği ile Ticaret Odası'nın kütüphanesindeki kitaplar da aktarılmıştır.¹⁷⁵ Bunların yanı sıra ilave olunan yeni kitaplarla birlikte kütüphanenin kitap mevcudu 1934 yılında 1.414'e¹⁷⁶, 1937 yılı sonunda 2.568'e¹⁷⁷, 1939 yılı sonunda 3.087'ye¹⁷⁸, 1945 yılı sonunda da 4.007'ye yükselmiştir.¹⁷⁹ Aynı dönemlerde kütüphaneden faydalanan kişi sayısı ise 1934 yılında 1.594¹⁸⁰, 1935 yılında 4.928¹⁸¹, 1936 yılında 7.315¹⁸², 1945 yılı sonunda ise 15.888 olarak gerçekleşmiştir.¹⁸³ Kütüphaneden istifade eden kişi sayısındaki artış, Türkiye'de çıkan günlük gazete ile mecmuaların önemli bir kısmının temin edilerek okuyucunun istifadesine sunulmasının yanı sıra kütüphanenin kitap mevcudu ile okur-yazar nüfusun artmasından kaynaklanmıştır.¹⁸⁴ 1937-1945 yılları arasında kütüphanedeki kitaplara dair veriler ise şu şekilde olmuştur.¹⁸⁵

¹⁷² "Mersin Halkevi Çalışmalarına Toplu Bir Bakış", *Yeni Mersin*, 23 Şubat 1936.

¹⁷³ "Evimizin 933-938 Yılına Kadar Faaliyet Hülâsaları", *İçel*, S. 9 (Ekim 1938), s. 27.

¹⁷⁴ 1933 Senesi Faaliyet Raporları Hulasası, s. 61.

¹⁷⁵ "Halkevi Kütüphanesi Zenginleşti", *Yeni Mersin*, 16 Mart 1933.

¹⁷⁶ 1934 Senesi Faaliyet Raporları Hulasası, s. 91.

¹⁷⁷ "Evimizin 933-938 Yılına Kadar Faaliyet Hülâsaları", *İçel*, S. 1 (Kânunusani 1938), s. 31.

¹⁷⁸ "Evimiz Haberleri", *İçel*, S. 21 (Ekim 1939), s. 16.

¹⁷⁹ Tahsin Soylu, "1945-1946 Yılı Kongre Raporu", *İçel*, S. 49-8 (Nisan 1946), s. 7.

¹⁸⁰ 1934 Senesi Faaliyet Raporları Hulasası, s. 91.

¹⁸¹ Halkevlerinin 1935 Senesi Faaliyet Raporları Hulasası, s. 80.

¹⁸² "Mersin Halkevi'nin Bir Yıllık İş Bilançosu", *Yeni Mersin*, 21 Şubat 1937.

¹⁸³ Soylu, "1945-1946 Yılı Kongre Raporu", *İçel*, S. 49-8, s. 7. Kütüphaneden 1937-1938 yılında 3.580, 1938-1939 yılında 11.664, 1944-1945 yılında 11.061 kişi istifade etmiştir. BİUM, *1937-1938 Maarif İstatistiği*, Başbakanlık İstatistik Umum Müdürlüğü Yayını, İstanbul 1939, s. 353; BİUM, *1938-1939 Maarif İstatistiği*, Başbakanlık İstatistik Umum Müdürlüğü Yayını, Ankara 1942, s. 505; BİGM, *1944-1945 Millî Eğitim Genel Kitaplıklar ve Müzeler ile Halkevleri, Odaları ve Okuma Odaları Kitaplıkları İstatistikleri*, Başbakanlık İstatistik Genel Müdürlüğü Yayınları, Ankara 1946, s. 21.

¹⁸⁴ BCA, 490.01.1324.399.2; "Evimizin Altı Aylık Faaliyet Hülâsası", *İçel*, S. 1 (Ocak 1938), s. 18; "Evimizin 933-938 Yılına Kadar Faaliyet Hülâsaları", *İçel*, S. 1 (Kânunusani 1938), s. 30.

¹⁸⁵ 1937-1938 Maarif İstatistiği, s. 352; 1938-1939 Maarif İstatistiği, s. 504; 1944-1945 Millî Eğitim Genel Kitaplıklar ve Müzeler ile Halkevleri, Odaları ve Okuma Odaları Kitaplıkları İstatistikleri, s. 20.

KÜTÜPHANEDEKİ KİTAPLARA DAİR VERİLER

Yıllar	Bir Sene Zarfında Yeni Giren Kitap Sayısı				Haziran İbtidasında Kütüphanelerdeki Kitapların Dil İtibariyle Dağılımı			
	Hükümet Tarafından Meccanen Verilen	Satın Alınan	Bağış	Toplam	Türk Harfli	Arap Harfli	Yabancı Dillerde	Genel Toplam
1937-38	199	1	2	202	1.071	739	555	2.365
1938-39	337	17	15	369	1.440	739	555	2.734
1944-45	439	15	98	552	2.901	628	231	3.760

1943 yılında inşasına başlanan yeni halkevi binasının 1946 yılında hizmete açılmasına kadar çalışmalarını yetersiz bir salonda sürdüren kütüphane, yeni halkevi binasıyla birlikte fiziki açıdan rahat bir ortama kavuşmuştur. Bu durum kütüphanenin çalışma saatleri ile okuyucu sayısına da yansımıştır. Ancak halkevlerinin kapatılmasıyla birlikte kütüphanedeki kitaplar önce hazineye devredilmiş, ilerleyen süreçte de halk kütüphanesine aktarılmıştır.¹⁸⁶

Şubenin yayın faaliyetine bakıldığında ise 1938 Ocak ayından itibaren "İçel" adıyla bir dergi çıkardığı görülmektedir. Derginin yanı sıra faydalı bilgiler ihtiva eden küçük broşürler ile çeşitli kitaplar da yayınlamıştır.¹⁸⁷ Ayrıca Dil, Edebiyat ve Tarih Şubesi ile işbirliği yaparak konferanslar düzenlemiştir. Bu bağlamda 1933 yılı içerisinde 3.405 kişinin istifade ettiği 18 konferans, 1934 yılında 17 konferans, bir ihtifal, 1937 yılında 12¹⁸⁸, 1938 yılı ortasına kadar da 16 konferans gerçekleştirmiştir.¹⁸⁹ Mevsimsel şartların etkisiyle genellikle kış aylarında gerçekleştirilen¹⁹⁰ konferanslardan daha

¹⁸⁶ Yurt Ansiklopedisi, "İçel", C.5, İstanbul 1986, s. 3748.

¹⁸⁷ Şube tarafından yayınlanan kitaplardan tespit edilenler şunlardır: Dr. Remzi Göneç, *Sıtma Nedir? Nasıl Korunulur?*, Mersin 1934; Dr. Remzi Göneç, *Zührevi Hastalıklar Nedir, Nasıl Geçer ve Nasıl Bulaşır, Nasıl Korunulur?*, Mersin 1934; Suat Salih Asral (der.), *Öz Türk Masalları*, Mersin 1935; Dr. Necmettin Üstüntürk, *Bulaşık Hastalıklardan Korunma Öğütleri*, Mersin 1936; Mersin Halkevi Kitap ve Yayın Komitesi, *Cumhuriyet Halk Partisi Mersin Halkevi Kitapsarayında Bulunan Tarih, Coğrafya, Seyahatname Kitapları*, Mersin 1936; Taha Toros, *Toroslarda Tahtacı Oymakları*, Mersin 1938; Fikri Mutlu, *Atatürk'ün Anıtı Önünde Bir Söylev*, Mersin 1938; Hüsameddin Karadağ, *Hayvanlarda Kıl Kurdu Hastalığı*, Mersin 1939; Fikri Mutlu, *Mersin'in Kurtuluşu*, Mersin 1943; V. Langlois (çev. M. Rahmi Balaban), *Eski Kilikya*, Mersin 1947. Gündüz Artan "Mersin Halkevi Yayınları", *İçel Sanat Kulübü Aylık Bülteni*, S. 85 (1999), s. 5-6; "Evimiz Haberleri", *İçel*, S. 21 (Ekim 1939), s. 16.

¹⁸⁸ "Evimizin 933-938 Yılına Kadar Faaliyet Hülâsaları", *İçel*, S. 1 (Kânunusani 1938), s. 28, 30.

¹⁸⁹ "Evimizin Altı Aylık Faaliyetine Toplu Bir Bakış", *İçel*, S. 8 (Ağustos 1938), s. 14; "Şehrimiz Halkevinin Son Altı Aylık Faaliyeti", *Yeni Mersin*, 19 Şubat 1939.

¹⁹⁰ "Halkevinde Seri Konferanslar Tertip Edildi", *Yeni Mersin*, 4 Ocak 1938.

fazla kişinin istifade edebilmesi için de şehre hoparlör tesisatı döşetilmiştir.¹⁹¹ Ayrıca bu hoparlörlerden okunan günlük gazeteler aracılığıyla vatandaşların vilayet ve memleketteki gelişmelerden de haberdar olması sağlanmıştır.¹⁹²

H. HALK DERSHANELERİ VE KURSLAR ŞUBESİ

Toplumun her kesiminden insanların iştirak edebileceği tarzda kurslar düzenleyen şube, öğrencilere yönelik olarak dersleriyle alakalı ve yabancı dil, kadın ve erkeklere yönelik olarak da meslek edindirme ve Türkçe okuma-yazma kursu açmıştır. Genelde halkevi üyesi kişiler tarafından verilen kursları başarıyla tamamlayanlara ise kurs sonunda gerçekleştirilen törenle başarı belgesi verilmiştir. Bu şekilde kursa yeni katılımlar da teşvik edilmek istenmiştir. Şube tarafından açılan kurslara örnek olarak Türkçe okuma-yazma, İngilizce, Fransızca, Almanca, fizik, kimya, matematik, biçki-dikiş, nakış, örgü, daktilo, resim, bando, keman, piyano, mandolin, nota, zehirli gazlardan korunma, mimari (duvarcı, betoncu), motor ve dağcılık sayılabilir. Ayrıca talep olduğunda cezaevindeki mahkûmlar için de zaman zaman okuma-yazma kursu açılmıştır. Şubenin tespit edilen faaliyetleri ise şunlardır:

1933 yılında açılmış olan kurslara 82¹⁹³, 1934 yılında açılmış olan Türkçe okuma-yazma kursuna ise 90 kişi katılmıştır.¹⁹⁴ Bunun yanı sıra nakış, örgü, biçki-dikiş, Fransızca ve daktilo kursu ile yeni mimari üzerine bilgileri olmayan yapıcı, duvarcı, betoncu ve dülger gibi kişiler için kurslar açılmıştır.¹⁹⁵ 1935 yılında Türkçe okuma-yazma, biçki-dikiş¹⁹⁶, nakış, örgü, daktilo, resim¹⁹⁷, Fransızca ve mimari kursu düzenlenmiş, ilkokul çağına gelmemiş olan çocuklara mahsus olarak da "Isı Yuva" açılmıştır.¹⁹⁸

1936 yılında vatandaşlar için İsmet Paşa, Gazi Paşa ve Necati Bey okullarında, mahkûmlar için de cezaevinde Türkçe okuma-yazma kursu açılmış-

¹⁹¹ "Mersin Halkevi Çalışmalarına Toplu Bir Bakış", *Yeni Mersin*, 23 Şubat 1936; "Halkevi İdare Heyeti Görüşmeleri", *Yeni Mersin*, 28 Kasım 1937. Hatta bir tane de amplifikatör cihazı satın alınmıştır. "Evimizin 933-938 Yılına Kadar Faaliyet Hülâsaları", *İçel*, S. 1 (Kânunusani 1938), s. 31; "Evimizin Altı Aylık Faaliyet Hülâsası", *İçel*, S. 1 (Ocak 1938), s. 18; "Şehrimiz Halkevinin Son Altı Aylık Faaliyeti", *Yeni Mersin*, 19 Şubat 1939. Bu hoparlörler Yoğurt Pazarı, Gümrük Meydanı ile halkevine yerleştirilmiştir. "Halkevi Ampili Fikâtürü Geldi", *Yeni Mersin*, 28 Ocak 1938.

¹⁹² "Evimizin Altı Aylık Faaliyetine Toplu Bir Bakış", *İçel*, S. 8 (Ağustos 1938), s. 14.

¹⁹³ 1933 Senesi Faaliyet Raporları Hulasası, s. 61

¹⁹⁴ Türkçenin dışındaki dillerin günlük yaşamda kullanılmasından rahatsız halkevi üyeleri, Türkçenin kullanımının yaygınlaşması için de çalışmıştır. "Önemli Bir Toplantı", *Yeni Mersin*, 26 Kasım 1935; "Türkçe Konuşurma Hareketlerine Yeniden Hız Verilecek", *Yeni Mersin*, 26 Kasım 1935.

¹⁹⁵ 1934 Senesi Faaliyet Raporları Hulasası, s. 91.

¹⁹⁶ Türkçe okuma-yazma kursuna 90 kişi iştirak etmiştir. "Mersin Halkevi Çalışmalarına Toplu Bir Bakış", *Yeni Mersin*, 23 Şubat 1936. Türk Kadınları Biçki Yurdu, bir süre sonra faaliyetlerini halkevi himayesinde sürdürme karar almıştır. "Halkevimiz Öğünebilir", *Yeni Mersin*, 21 Şubat 1937.

¹⁹⁷ Kursu 45 kadın katılmıştır. "Halkevi Resim Kursu", *Yeni Mersin*, S. 4 (Nisan 1938), s. 2.

¹⁹⁸ "Mersin Halkevi Çalışmalarına Toplu Bir Bakış", *Yeni Mersin*, 23 Şubat 1936; *Halkevlerinin 1935 Senesi Faaliyet Raporları Hulasası*, s. 80; "Evimizin 933-938 Yılına Kadar Faaliyet Hülâsaları", *İçel*, S. 9 (Ekim 1938), s. 28.

tır. Bu kurslara iştirak edenlerin kitap, kalem gibi ihtiyaçları da şube tarafından karşılanmıştır.¹⁹⁹ Türkçe okuma-yazma kursunun yanı sıra Fransızca ve resim kursu da açılmıştır.²⁰⁰ Resim kursuna devam eden kursiyerlerin eserleri ise kurs bitiminde halkevi salonunda açılan sergide teşhir edilmiştir.²⁰¹

1937 yılında Eti Türklerinin yoğun olarak buldukları semte yakın olması nedeniyle Gazipaşa okulunda kızlar ve kadınlar için²⁰², İsmet Paşa ve Necati Bey ilkokullarında da erkekler için okuma-yazma kursu açılmıştır. Kurslara devam eden 98 kadından 80'i, 130 erkekten 103'ü, cezaevindeki kursa devam eden 63 mahkûmdan ise 47'si başarılı olmuştur.²⁰³ Bunların yanı sıra motorculuk, zehirli gazlardan korunma, yağlı ve sulu boya ile kara kalem resim, Fransızca ve mimari kursu açılmış, ayrıca Türk Kadınları Biçki Yurdu da bu şubenin himayesinde faaliyet göstermiştir. Bunlardan motorculuk kursuna 175, resim kursuna 57, Fransızca kursuna 88, mimari kursuna 17, biçki yurdunun kursuna 27 kişi devam etmiş, Isı Yuva'da ise 123 çocuk eğitim görmüştür.²⁰⁴

1938 yılının ilk altı ayında ar kolu ile işbirliği yapılarak açılan resim kursuna 68, bando kursuna 17, biçki-dikiş kursuna ise 120 kişi devam etmiştir. Isı Yuva'da eğitim gören 134 çocukla birlikte halkevinde açılan kurslara toplam 440 kişi, nisan ayında açılan zehirli gazlardan korunma kursuna ise 155'i kadın, 810'u erkek olmak üzere 965 kişi iştirak etmiştir.²⁰⁵ Ayrıca Türk işçiler için yapı kursu, Gazipaşa İlkokulu'nda kadınlar, Çankaya okulunda erkekler, cezaevinde de mahkûmlar için de okuma-yazma kursu açılmıştır.²⁰⁶

1939 yılında Kayatepe okulunda erkekler, Gazipaşa okulunda da kadınlar için okuma-yazma kursu açılmıştır. Kurs sonunda yapılan imtihanda ise 60 kişi başarılı olmuştur.²⁰⁷ Mayıs ayında sona eren okuma-yazma kursunu ise 54 kişi başarıyla tamamlamış, mezun olanların mezuniyet belgeleri de halkevinde gerçekleştirilen törenle verilmiştir.²⁰⁸ 1939 Ekiminde iki halk

¹⁹⁹ "Mersin Halkevi'nin Bir Yıllık İş Bilançosu", *Yeni Mersin*, 21 Şubat 1937.

²⁰⁰ "Evimizin 933-938 Yılına Kadar Faaliyet Hülâsaları", *İçel*, S. 9 (Ekim 1938), s. 29-30.

²⁰¹ "Halkevi Resim Kursu", *Yeni Mersin*, S. 4 (Nisan 1938), s. 2.

²⁰² "Mersin Halkevi Son Altı Aylık Faaliyetine Bir Bakış", *Yeni Mersin*, 29 Ekim 1937; "Evimizin 933-938 Yılına Kadar Faaliyet Hülâsaları", *İçel*, S. 9 (Ekim 1938), s. 30.

²⁰³ "Mersin Halkevi Son Altı Aylık Faaliyetine Bir Bakış", *Yeni Mersin*, 29 Ekim 1937; "Evimizin Altı Aylık Faaliyet Hülâsası", *İçel*, S. 1 (Ocak 1938), s. 18; "Evimizin Geçen Altı Aylık Faaliyet Hülâsasını Yazıyoruz", *İçel*, S. 6 (Haziran 1938), s. 18.

²⁰⁴ "Evimizin Altı Aylık Faaliyet Hülâsası", *İçel*, S. 1 (Ocak 1938), s. 18.

²⁰⁵ "Evimizin Geçen Altı Aylık Faaliyet Hülâsasını Yazıyoruz", *İçel*, S. 6 (Haziran 1938), s. 18.

²⁰⁶ "Evimizin 933-938 Yılına Kadar Faaliyet Hülâsaları", *İçel*, S. 9 (Ekim 1938), s. 31.

²⁰⁷ "Evimiz Haberleri", *İçel*, S. 14-15 (Mart-Nisan 1939), s. 19.

²⁰⁸ "Evimiz Haberleri", *İçel*, S. 16 (Mayıs 1939), s. 16.

dershanesi²⁰⁹, kasım ayında ise ikisi kadınlara, ikisi erkeklerle ve biri de cezaevindeki mahkûmlara olmak üzere beş yeni kurs açılmıştır.²¹⁰

1940 yılında Türk Kadınları Biçki Yurdu ile işbirliği yapılarak biçki-dikiş kursuna iştirak eden kursiyerler buraya gönderilmiştir. Şehir genelinde açılmış olan okuma-yazma kurslarına devam edenlerin sayısı ise 180'i bulmuştur.²¹¹ Ayrıca Dr. Rüşti Beğadır ile Dr. Tahsin Soylu tarafından hava hücumlarından ve zehirli gazlardan korunma kursu açılmıştır. 15 gün devam eden kursa memurların haricinde halktan da 100 kişi katılmıştır.²¹² Bunların yanı sıra nota, piyano, mandolin, keman ve resim kursu açılmış, kurslarını başarıyla tamamlayanlara da başarı belgesi verilmiştir.²¹³

1941 yılında İngilizce²¹⁴ ile cezaevindeki mahkûmlar için okuma-yazma kursu açılmış, kursa katılan 73 kişinin kırtasiye ihtiyaçları da şube tarafından karşılanmıştır.²¹⁵ 1942 yılında İngilizce, Fransızca ve Almanca ile cezaevindeki mahkûmlar için okuma-yazma²¹⁶, 1943 yılında okuma-yazma, resim, müzik, elektrik ve İngilizce²¹⁷, 1944 yılında İngilizce, okuma-yazma²¹⁸, 1945 yılında dağcılık, fizik, kimya, matematik ve Türkçe ile bütünlemeye kalan öğrenciler için yaz döneminde matematik, fizik, kimya, yabancı dil ve Türkçe kursları açılmıştır.²¹⁹ Yaz döneminde açılan kurslara 97 öğrenci²²⁰, kasım ayında açılan İngilizce kursuna ise 182 kişi devam etmiştir.²²¹ Bunların yanı sıra Kurtuluş, Kayatepe, İsmetpaşa ve Gazipaşa ilkokulları ile cezaevindeki mahkûmlar için okuma-yazma kursu açılmıştır. Bu kurslardan okullarda açılanlara 354, bütün kurslara ise 635 kişi devam etmiştir.²²² İler-

²⁰⁹ "Evimiz Haberleri", *İçel*, S. 21 (Ekim 1939), s. 16.

²¹⁰ "Evimiz Haberleri", *İçel*, S. 22 (Kasım 1939), s. 18.

²¹¹ Şehir genelinde ikisi kadınlara, ikisi erkeklerle, biri de cezaevindeki mahkûmlar için olmak üzere beş okuma-yazma kursu açılmıştır. "Halkevimizin Mesaisi", *Yeni Mersin*, 28 Şubat 1940.

²¹² "Kurs", *İçel*, S. 26 (Mart 1940), s. 14; "Zehirli Gazlardan Korunma", *İçel*, S. 27 (Nisan 1940), s. 8.

²¹³ "Resim Kursu Açılıyor", *Yeni Mersin*, 10 Mart 1940; "Halkevinde Müzik Derslerine Başlanıyor", *Yeni Mersin*, 10 Mart 1940. Müzik kursu Hayri Koray tarafından verilmiştir. "Halkevinde Müzik Derslerine Başlanıyor", *Yeni Mersin*, 10 Mart 1940. Mersin Halkevi her ne kadar piyano kursu açmış ise de piyanodan anlayan usta bulma konusunda sıkıntı yaşadığı anlaşılmaktadır. Nitekim "CHP Halkevleri ve Halk Odaları 1944" adlı eserde Mersin Halkevi'nin yanı sıra birçok halkevinin de usta tamirci ve akortçu bulamamasından dolayı Genel Sekreterlik tarafından bu halkevlerine tamirci gönderdiği belirtilmektedir. *CHP Halkevleri ve Halk Odaları 1944*, Ankara 1945, s. 19; *BCA 490.01.970.751.1*. Belge 32-40.

²¹⁴ "Halkevinde İngilizce Ders Verilecek", *Yeni Mersin*, 23 Mart 1941.

²¹⁵ "Evimiz Haberleri", *İçel*, S. 46-47 (Kasım-Kânunuevvel 1941), s. 5.

²¹⁶ "Cezaevinde Ulus Dershanesinde Okuyanlara Ehliyetname Verildi", *Yeni Mersin*, 14 Nisan 1942.

²¹⁷ "Öğretmenlerimizin Halkevindeki Çalışmaları", *Yeni Mersin*, 29 Aralık 1942; "Halkevinde İngilizce Kursu", *Yeni Mersin*, 17 Ekim 1943; "Halkevinde Açılan İngilizce Lisan Kurslarına Ayın Birinde Başlanıyor", *Yeni Mersin*, 26 Ekim 1943; "İngilizce Kursu Açıldı", *Yeni Mersin*, 3 Kasım 1943.

²¹⁸ "Halkevimiz Çalışmaları", *Yeni Mersin*, 6 Ocak 1944; "Halkevi İngilizce Kursları Başladı", *Yeni Mersin*, 3 Kasım 1944; "Halkevi 10 Okulda Kurs Açacak", *Yeni Mersin*, 16 Kasım 1944; "Dört İlkokulda ve Cezaevinde Halk Dershaneleri Açılıyor", *Yeni Mersin*, 10 Aralık 1944.

²¹⁹ "Halkevi Dershaneleri Okullarına Diploma Dağıtıldı", *Yeni Mersin*, 8 Mayıs 1945; "Halkevimizin Açacağı Yeni Kurslar", *Yeni Mersin*, 21 Temmuz 1945; "Örnek Bir Halkevi Başkanı Dr. Tahsin Soylu", *Yeni Mersin*, 22 Temmuz 1945.

²²⁰ "Halkevi Haberleri", *İçel*, S. 49-1 (Ağustos 1945), s. 16.

²²¹ "Halkevi Haberleri", *İçel*, 49-4 (Kasım 1945), s. 16.

²²² Soylu, "1945-1946 Yılı Kongre Raporu", *İçel*, S. 49-8, s. 7.

leyen dönemlerde açılmaya devam edilen mutat kurslardan farklı olarak 1946 Şubatında bir ay devam eden “Kabartma Nakış” kursu açılmıştır.²²³

I. KÖYCÜLER ŞUBESİ

1935 yılında “Köycülük Şubesi” adını almıştır. Cumhuriyetin ilk yıllarında ülke nüfusunun ekseriyetinin kırsal kesimde yaşamasından dolayı önem arz eden bir şubedir. 1932 yönetmeliğinde görevi, “Köylülerin sıhhi, medeni, bedii inkişaf ve tekâmülüne, köylü ile şehirli arasında karşılıklı sevgi ve tesanüt duygularının kuvvetlenmesine çalışmak” şeklinde dile getirilmiştir.²²⁴ Bu doğrultuda köy ve köylülerle ilgilenen şube, zaman zaman köylere geziler gerçekleştirmiş ve bu geziler esnasında köylülere hastalıklardan korunma ve sağlıklı yaşama dair öğütler verilmiş, hasta köylüler ücretsiz olarak muayene edilmiş, köyün suyu ve okulu ile ilgilenilmiş, okuma odaları kurulmuş, köy okullarındaki yoksul öğrencilere giyecek, defter ve kitap dağıtılmış, şehirde okuyan köylü çocuklara kalacak yer ayarlanmış, köylerde ağaç bayramı kutlamaları gerçekleştirerek ağaç sevgisinin yerleşmesine çalışılmış ve köylülerin şehirdeki işleri takip edilerek dilekçe ve mektupları ücretsiz olarak yazılmıştır. Köye gerçekleştirilen ziyaretler esnasında yeni rejimin faziletleri ile eski devrin kötülükleri anlatılmış ve bilhassa milli bayramlarda köylüler şehirde misafir edilerek şehirliyle birbirlerini tanımaları ve kaynaşmaları amaçlanmış, zaman zaman da Temsil Şubesi ile işbirliği yapılarak köylerde temsiller gerçekleştirilmiştir.²²⁵ Şubenin tespit edilen faaliyetleri ise şunlardır:

1933 yılında Emirler köyü ziyaret edilerek köylülerin sıkıntıları hakkında bilgi alınmış, bu esnada köylülere Atatürk, cumhuriyet ve bayrak hakkında söylevler verilmiş ve büyük bir bayrak hediye edilmiş, halkevine müracaat edenlerin mektupları ve dilekçeleri ücretsiz olarak yazılmış, köylülerin resmi kurumlardaki işleri takip edilmiş, hastaların tedavisi ücretsiz olarak gerçekleştirilmiş ve kimsesizlere de yardımda bulunulmuştur.²²⁶

1934 yılında yeni ölçülerin köylüler tarafından anlaşılması için bir broşür ve cetvel hazırlanmış, yakın köylere doktor götürülerek hastaların tedavisi yaptırılmış, köy okullarındaki çocuklara kalem ve defter gibi malzemeler dağıtılmış, konferanslar düzenlenmiş, sürek avı yapılarak yabani domuzlar itlaf edilmiş, güreşler tertiplenerek birinciler ödüllendirilmiş, köylülerin mektup ve dilekçelerini yazmak üzere halkevi bünyesinde köylüler bürosu açılmış ve bu doğrultuda 1.200 köylünün dilekçe ve mektubu ya-

²²³ “Halkevi Haberleri”, *İçel*, S. 49-7 (Mart 1946), s. 16; “Halkevi Haberleri”, *İçel*, S. 49-8 (Nisan 1946), s. 16.

²²⁴ CHF Halkevleri Talimatnamesi, 1932, s. 19.

²²⁵ 1933 Senesi Faaliyet Raporları Hulasası, s. 61.

²²⁶ “Evimizin 933-938 Yılına Kadar Faaliyet Hulasaları”, *İçel*, S. 9 (Ekim 1938), s. 27-28.

zılmış, kurutulan bataklıkların resmi işlemleri yaptırılarak göçebeler buralara iskân edilmiştir.²²⁷

1935 yılında köy gezilerine devam edilmiş ve 17 köy ziyaret edilmiştir. Ziyaret edilen yerler arasında Belenkeşlik ve civarındaki köyler de yer almıştır. 20 üyenin iştirak ettiği geziye doktor, baytar, öğretmen ve ziraatçı halkevi üyeleri de katılmıştır. Bu esnada köy meydanlarına toplanan köylülere ziraat, baytarlık ve köycülük hakkında konuşmalar yapılmış, hastalar muayene edilerek ilaçları verilmiş, okula giden yoksul öğrencilere kitap, kalem ve defter²²⁸, köylüye sabun ve tuz gibi şeyler ile hayvan hastalıkları ve zirai bilgileri artırıcı küçük broşürler ile Mersin Halkevi'nin süreli yayını olan *İçel* dergisi dağıtılmıştır.²²⁹

Temmuz ayı sonunda ise 30 kişilik bir grupla Fındıkpınarı'na gidilmiştir. Vali vekili Tacettin Dinçer, Jandarma Kumandanı Arif, Mersin Halkevi Başkanı Mansur Bozdoğan, Türk Ofis Müdürü Hüsametdin Karadağ, belediye doktoru Hayri Dolunay'ın da iştirak ettiği gezi sırasında yaylacı bulunan 14 köyün kadın ve erkeklerinden oluşan yüzlerce köylü ile bir araya gelinmiş ve bu esnada hasta olanlar muayene edilerek ilaçları tedarik edilmiş, hayvan bakımı, bağcılık ve bahçecilik hakkında bilgi verilmiş ve "*Hayvan Hastalıkları ve Sıtmadan Korunma Tedbirleri*" adlı bir broşür²³⁰ ile örnek köy seçilen Tece köyüne dair planlar dağıtılmıştır.²³¹

1936 yılında Mersin'in düşman işgalinden kurtuluşunun yıldönümü dolayısıyla "*Ulusal Savaş Sergisi*" hazırlanmış²³², köylülerin dilekçe ve mektupları yazılmış, 30 köyden seçilen ikişer kişinin katıldığı bir de kurs düzenlenmiştir. Kurs sırasında köylülere yurt duygusu, sağlık, iktisat, çiftçilik, cumhuriyet, halkevlerinin gayesi, kanunlar ve devrimler hakkında bilgi verilmiş, kursiyerlerin yiyecek ve kalacak yer gibi ihtiyaçları da şube tarafından karşılanmıştır.²³³ Devam eden köy ziyaretleri esnasında ise çekirge ve haşerelerle mücadele ile hayvan hastalıkları ve sıtma hakkında bilgi verilerek köylülerin bilinçli ve sağlıklı bir şekilde yaşaması sağlanmaya çalışılmıştır.²³⁴

²²⁷ 1934 Senesi Faaliyet Raporları Hulasası, s. 91; "Evimizin 933-938 Yılına Kadar Faaliyet Hülâsaları", *İçel*, S. 9 (Ekim 1938), s. 28.

²²⁸ "Halkevi Köycülük ve Yayım Komiteleri Cumartesi Köylere Gidiyor", *Yeni Mersin*, 12 Temmuz 1935; "Halkevimiz Köylere Bir Heyet Gönderdi", *Yeni Mersin*, 17 Temmuz 1935.

²²⁹ "Halkevi Köycülük Komitesi", *Yeni Mersin*, 10 Haziran 1939.

²³⁰ "Halkevi Köycülük Kolunun Gezisi", *Yeni Mersin*, 28 Temmuz 1935; "Halkevinin Köy Gezintisi", *Yeni Mersin*, 31 Temmuz 1935.

²³¹ "Mersin Halkevi Çalışmalarına Toplu Bir Bakış", *Yeni Mersin*, 23 Şubat 1936; *Halkevlerinin 1935 Senesi Faaliyet Raporları Hulasası*, s. 80.

²³² "Mersin Halkevi Çalışmalarına Toplu Bir Bakış", *Yeni Mersin*, 23 Şubat 1936.

²³³ "Mersin Halkevi'nin Bir Yıllık İş Bilançosu", *Yeni Mersin*, 21 Şubat 1937.

²³⁴ "Evimizin 933-938 Yılına Kadar Faaliyet Hülâsaları", *İçel*, S. 9 (Ekim 1938), s. 30; "Mersin Halkevi'nin Bir Yıllık İş Bilançosu", *Yeni Mersin*, 21 Şubat 1937.

Şubenin köy gezileri 1937 yılında da devam etmiştir. Bu kapsamda mayıs ayı içerisinde Mersin yakınındaki köyler ziyaret edilmiştir. İlk ziyaret edilen yer ise Çiftlik köyü olmuştur. Ziyaret esnasında hasta köylülerin muayenesi yapılarak ilaçları temin edilmiş, öğrencilere de kalem ve defter ile şeker dağıtılmıştır. Çiftlik'ten sonra sırasıyla Mezitli, Aladağ, Tömük ve Elvanlı köyelerine gidilmiştir. Gidilen bu köylerde de okula giden çocuklara kalem, defter ve şeker dağıtılmış, köylerin ihtiyaçları ile köylülerin talepleri de not alınmıştır. Ancak bozuk olan yollardan dolayı daha fazla köye gitmek mümkün olmamıştır.²³⁵

Şube ortaokula devam etmek isteyen fakir köylü çocuklarla da ilgilenmiştir.²³⁶ Bu doğrultuda halkevine müracaat eden yoksul köylü çocuklara kitap, defter ve elbise temin edilerek kaldıkları evin kirası ödenmiştir.²³⁷

1938 yılında şehirli halkevi üyeleri ile köylülerin kaynaşması için bazı köylerde şenlikler yapılmış, sporcu gençler ile bando grubunun katılımıyla da çeşitli köy gezileri gerçekleştirilmiştir. Köy ziyaretleri kapsamında gidilen Eti Türkleri ile meskûn bulunan Kazanlı köyünde 1 Mayıs Bahar Bayramı ile hars bayramı kutlanmıştır.²³⁸ Kutlamaya yakın çevredeki köylerin ahalisi de katılmıştır. Kutlama esnasında söylevler verilmiş, bulaşıcı hastalıklardan korunmayla ilgili halkevi tarafından neşredilen broşürler dağıtılmış, hastalar muayene edilerek ilaçları temin edilmiş, hastaneye yatırılması gereken köylülerle ilgilenilmiş, fakir ve kimsesiz çocukların okul ihtiyaçları karşılanarak şehirdeki köylü çocuklardan ortaokula gidenlere elbise yaptırılmış, kitaplar alınmış, yüksekokula gidenlere yol paraları verilerek barınma sorunları halledilmiş ve köylülerin dilekçe ve mektupları yazılmıştır.²³⁹

Sarıbrahimli köyünde yapımı tamamlanan pansiyonun açılışı ise civardaki köylerde yaşayan köylülerin katılımıyla adeta bayram şeklinde gerçekleşmiştir. Müteakiben Yaka, Tekeli, Evciler, Burhan ve Karacailyas köyleri ziyaret edilmiştir. Bu ziyaretlere halkevi üyesi doktorlar ile öğretmenler de katılmıştır. Doktorlar hasta köylüleri muayene ederek ilaçlarını temin etmiş, öğretmenler köylü kadınlara ev hayatı ve el işleri hakkında bilgi vermiş, şubenin diğer üyeleri ise köyün yaşlılarından köyleri hakkında bilgi toplamıştır.²⁴⁰

1939 yılında Aslanköy, Fındıkpınarı, Tece, Mezitli, Kargıpınar, Çeşme, Karaduvar, Kazanlı, Adanalıoğlu, Teke, Karacailyas, Kürkçü, Burhan, Yanpar, Elvanlı ve Tömruk köyleri başta olmak üzere yirmiden fazla köy ziya-

²³⁵ "Halkevinin Köy Gezintileri", *Yeni Mersin*, 25 Mayıs 1937.

²³⁶ "Halkevi Köycüler Komitesi Fakir Köy Çocuklarına Yardım Edecek", *Yeni Mersin*, 26 Teşrinisani 1937.

²³⁷ "Halkevi Son Altı Aylık Çalışma Programı", *Yeni Mersin*, 22 Ocak 1938.

²³⁸ "Halkevimizin Çok Yerinde Bir Teşebbüsü", *Yeni Mersin*, 29 Nisan 1938.

²³⁹ "Evimizin 933-938 Yılına Kadar Faaliyet Hulâsaları", *İçel*, S. 9 (Ekim 1938), s. 31.

²⁴⁰ "Evimizin Köy Gezileri", *İçel*, S. 4 (Nisan 1938), s. 10-11.

ret edilmiştir.²⁴¹ Ziyaretler esnasında köylülerin mektup ve dilekçeleri yazılmış, sıhhi, zirai, iktisadi ve kültürel konulara dair sohbetler yapılmış, hayvan hastalıkları ile verem, frengi ve trahom hakkında bilgi verilmiş, hastalar muayene edilerek ilaçları tedarik edilmiş ve kinin dağıtılmış, köyde okuyan çocuklara kırtasiye, şehirde okuyan köylü çocuklara ise kırtasiye, yiyecek, giyecek ve barınma yardımı yapılmış, köylerin okuma odalarına halkevi yayınları hediye edilmiş²⁴², Tece ile Seymenli köyleri arasında çıkan sınır anlaşmazlığını ortadan kaldırmak için de girişimde bulunulmuştur.²⁴³

Hükümetin, daha çok ve çeşitte ekim yapılmasının ülke menfaati açısından iyi olacağına dair yayınlamış olduğu tebliğ üzerine köycülük ve yayın komitesinden dört kişi, ziraat ile uğraşan köyleri gezerek tebliğden haberdar olmalarını sağlamıştır.²⁴⁴ Bunun yanı sıra şube, köylerde araştırma yapmak ve köylüyü bilgilendirmek amacıyla ziraat müdürü, ziraat fen memurları, bahçeci ve çiftçilerden oluşan bir “İrşat Heyeti” oluşturmuştur.²⁴⁵ Devam eden köy gezileri kapsamında ise İstiklâl Harbi yıllarında Mersin Cephesi Kumandanı olan B. Emin Ressa şerefine Mersin Grup Kumandanlığı karargâhı olan Emirler köyüne de gidilmiştir.²⁴⁶

1941 yılında 1 Mayıs Bahar Bayramı dolayısıyla Tece köyü civarında bulunan Çamlık mevkiine bir gezi düzenlenmiştir. Vali Sahip Örgen’in de iştirak ettiği geziye halkevi Sosyal Yardım Şubesinden doktorlar, temsil kolu gençleri ve köycülük kolu azaları ile halkevi bandosu ve bazı ev azalarından oluşan yaklaşık 200 kişi katılmıştır. Bölgede bulunan Tece, Çeşmeli, Kargıpınar, Elvanlı, Kargıcak, Mezitli, Davultepe ve Töymük köylerinden gelen yüzlerce kişi de geziye dâhil olmuştur. Temsil kolunun “Eğitmen” piyesini oynadığı eğlence sırasında bandonun katkısıyla milli parçalar çalınarak türküler söylenmiş ve oyunlar oynanmış, doktorlar tarafından hastalara bakılmış, köylerinde tedavi edilemeyecek durumda olan hastaların şehre getirilerek hastaneye yatırılması sağlanmış, sıtma hakkında köylüler aydınlatılmış ve dünya ahvali ile Türkiye’ye dair kısa bir konuşma yapılmış²⁴⁷, müteakiben de Karacailyas köyüne gidilmiştir. Burada yapılan merasimde ise Mersin Halkevi reisi Sükûti Sözen’in gezinin tertibindeki maksadı anlatan konuşmasından sonra İstiklâl Marşı söylenmiş ve Dr. Fahri Akyan tarafından “Sıtmadan Nasıl Korunmalı” başlıklı bir konferans verilmiştir. Konferanstan sonra Temsil Kolu tarafından Reşat Nuri’nin “İstiklâl” piyesi oy-

²⁴¹ “Köy Gezisi”, S. 22 (Kasım 1939), s. 18; “Halkevimizin Mesaisi”, *Yeni Mersin*, 29 Şubat 1940.

²⁴² “Köycülük”, *İçel*, S. 21 (Ekim 1939), s. 16.

²⁴³ “Köycülük Komitesi Toplandı”, *Yeni Mersin*, 24 Haziran 1939.

²⁴⁴ “Köycülük ve Yayın Komitesi”, *İçel*, S. 20 (Eylül 1939), s. 2.

²⁴⁵ “Halkevi İrşad Heyetimiz”, *Yeni Mersin*, 20 Eylül 1939.

²⁴⁶ “Halkevimiz B. Emin Ressa Şerefine Bir Gezinti Tertip Etti”, *Yeni Mersin*, 8 Ekim 1939.

²⁴⁷ “Köycülük Komitemizin Tertip Ettiği Gezi”, *İçel*, S. 40-41 (Mayıs-Haziran 1941), s. 9.

nanmış, köylülerin istekleri dinlenmiş, hasta olanlar muayene edilmiş, köylülere şeker, okula giden çocuklara ise kalem ve defter dağıtılmıştır.²⁴⁸

Şubenin köy ve köylülere yönelik faaliyetleri ilerleyen yıllarda da devam etmiştir. Bu bağlamda 1943 yılında bulaşıcı hastalıklara karşı mücadele etmek, tohumların ıslah çarelerini aramak, köyleri ağaçlandırmak, köyler arasındaki yolları tamir etmek, birbirine yakın olan köylerde kurs açmak, köylülere kendilerini ilgilendiren kanunları öğretmek, içki, kumar ve kız kaçırma gibi alışkanlıkların önüne geçmek için tedbir almaya çalışmak, köylerde radyo, sağlık çantası bulundurmak, okumayı teşvik etmek ve milli marşları öğretmek gibi yeni birtakım kararlar alınmıştır.²⁴⁹ Şubenin köylülere ilgilendiren faaliyetlerinden birisi de mahsullere zarar veren domuzlara yönelik olarak gerçekleştirmiş olduğu süreklilik avidir. 1944 Aralık ayında Alata köyünde gerçekleştirilen bu nitelikteki bir avda 70 civarında avcı katılmıştır. Bu süreklilik avı ilerleyen günlerde Arpaçbaşı ile Tece köyünde de gerçekleştirilmiştir.²⁵⁰ Bunun yanı sıra şube, köylülerin kendilerini ilgilendiren kanun, talimat ve emirlerden haberdar olması için biri halkevinde diğer üçü de muhtelif köylerin kavşağı olan büyük köylere konulmak üzere dört tane ilan tahtası yaptırmıştır.²⁵¹

Şube, köylere gerçekleştirdiği geziler esnasında zaman zaman farklı şubelerle de işbirliği yapmıştır. Bu faaliyetlerin en dikkat çekici olanları ise şehirdeki halkevi üyeleri ile köylülerin kaynaşmasının amaçlandığı bayram kutlamaları olmuştur. Bunun yanı sıra Temsil Şubesi ile yapılan işbirliği kapsamında 1935 yılında yakın bir köyde köylüler toplanarak büyük bir gösteri tertiplenmiş²⁵², 1939 yılında Silifke ve köylerinde “*Kavga Sonu*” oyunu sahnelenmiş, 1940 yılı 1 Mayıs Bahar Bayramı’nda da Tömük’e bir gezi düzenlenmiştir. Sosyal Yardım Şubesi üyelerinin de iştirak ettiği gezi esnasında Tömük’e yakın köylerden gelen köylülere halkevi bandosu tarafından çeşitli parçalar çalınmış, Temsil Kolu tarafından da “*Himmetin Oğlu*” piyesi sahnelenmiştir. Ayrıca köydeki hastalar muayene edilerek ilaçları tedarik edilmiştir.²⁵³ 1944 yılında Erdemli ve Alata’da “*Akın*”, Aslanköy’de “*Mavi Yıldırım*” piyesi ile “*Yüz Akı*” komedisi²⁵⁴, 1945 Nisanında ise Kazanlı’da “*Kanun Adamı*”²⁵⁵ sahnelenmiştir. 1945 Haziranında Toprak Kanunu dolay-

²⁴⁸ “Halkevi Köy Gezisi”, *İçel*, S. 40-41 (Mayıs-Haziran 1941), s. 11.

²⁴⁹ “Halkevinde Köycülük Komitesi Çalışmaları”, *Yeni Mersin*, 18 Nisan 1943.

²⁵⁰ “Süreklilik Avı”, *Yeni Mersin*, 30 Ocak 1944; “Halkevi Köycülük Komitesi Pazar Günü Bir Süreklilik Avı Yaptı”, *Yeni Mersin*, 20 Aralık 1944. Süreklilik avları ilerleyen yıllarda da devam etmiştir. Örnek olarak 1945 yılı mayısında Çeşmeli, Seğmenli ve Tece köylerinde köylülerin de iştirakıyla bir süreklilik avı gerçekleştirilmiştir. “Süreklilik Avı”, *Yeni Mersin*, 8 Mayıs 1945.

²⁵¹ “Halkevi Köycülük Komitesinin Çok İsbetli Bir Kararı”, *Yeni Mersin*, 2 Temmuz 1944.

²⁵² Halkevlerinin 1935 Senesi Faaliyet Raporları Hulasası, s. 80.

²⁵³ “Tömük Nahiyesine Bir Gezi”, *İçel*, S. 28 (Mayıs 1940), s. 17.

²⁵⁴ “Zafer Bayramı Münasebetiyle Aslanköy’de Büyük Şenlikler Yapıldı ve Müsamereler Verildi”, *Yeni Mersin*, 5 Eylül 1944.

²⁵⁵ “Halkevi Ekibi Kazanlı Köyüne Gezi Yaptı”, *Yeni Mersin*, 25 Nisan 1945.

ısıyla Arpaç, Kazanlı ve Elvanlı köylerine gidilerek kutlamalar gerçekleştirilmiş, ayrıca Temsil ve Sosyal Yardım Şubeleriyle birlikte Fındıkpınarı yaylasına gidilerek civar köylerden gelen vatandaşların da yer aldığı kalabalıkla sohbet edilmiş²⁵⁶, Temsil ve Sosyal Yardım Şubesinin iştirakiyle gerçekleştirilen 1946 Nisanındaki Karaduvar gezisi esnasında 101 hastaya bakılarak "Hasbahçe" isimli piyes temsil edilmiştir.²⁵⁷ Temsil ile Sosyal Yardım Şubesinin iştirakiyle gerçekleştirilen bu etkinliklerin yanı sıra 1938 Haziranında spor komitesi üyeleriyle birlikte Kazanlı'ya gidilmiştir.²⁵⁸

İ. MÜZE VE SERGİ

Bu şube, geçmiş uygarlıkları araştırmayı, tarihi eserleri tespit ederek koruma altına almayı ve tanıtmayı, yerel tarih araştırmaları yapmayı, arşivlerde, şeriye sicillerinde, vakfiyelerde, eski yazma eserlerde bulunan bölgeye dair bilgileri bulup çıkarmayı, folklor araştırması yaparak elde ettiği bilgileri yayınlamayı, tarihi kıymeti olan eski yazı, tezhip, divan, minyatür, çini, halı, milli kıyafetler, oyalı yazmalar, eski kılıçlar, tüfekler, tabancalar, sedef, altın ve gümüş kakmalı oyma gibi milli kültür vesikalarını toplayarak mahalli müzelerin kurulmasını ve zenginleşmesini sağlamayı amaçlamıştır. Şubenin sergi kolu ise bulunan eserleri sergilemiş²⁵⁹, yerli malları başta olmak üzere resim ve fotoğraf sergileri açmış, hatta bu sergilere amatörlerin katılmasını da teşvik etmiştir.²⁶⁰ 1940 yönetmeliğinde "Tarih ve Müze Şubesi" adını alan şube, tarihin faaliyet alanına dâhil olmasıyla birlikte halkevinin önemli şubelerinden birisi haline gelmiştir. Bu durum mahalli tarih araştırmalarının da canlanmasına neden olmuştur.²⁶¹ Müze ve sergi olmak üzere iki kol halinde faaliyet gösteren şubenin tespit edilen faaliyetleri ise şunlardır:

1933 yılında Silifke ve Mersin'deki ören yerleri gezilerek haklarında bilgi toplanmış, toplanan küçük ebattaki eserler ise muhafaza altına alınmıştır.²⁶² 1934 yılında portakal ve resim sergisi açılmış, Silifke ve Tarsus'taki eski eserlerin yerleri tespit edilerek koruma altına alınmış ve taşınabilecek mahiyette olan kıymetli eserler bir araya toplanmıştır.²⁶³ 1935 yılında ise tarihi eserlerin fotoğrafları alınarak bir kılavuz ile albüm yapılması kararlaştır-

²⁵⁶ "Halkevi Haberleri", *İçel*, S. 49-2 (Eylül 1945), s. 16.

²⁵⁷ "Halkevi Çalışmaları", *İçel*, S. 49-9 (Mayıs 1946), s. 16.

²⁵⁸ "Kazanlı Gezisi İntibalarından", *İçel*, S. 6 (Haziran 1938), s. 2; "Evimizin Geçen Altı Aylık Faaliyet Hülâsasını Yazıyoruz", *İçel*, S. 6 (Haziran 1938), s. 18.

²⁵⁹ CHF Halkevleri Talimatnamesi, 1932, s. 20-21.

²⁶⁰ Halkevleri Çalışma Talimatnamesi, 1940, s. 11-13.

²⁶¹ Olgun, *age.*, s. 81.

²⁶² "Evimizin 933-938 Yılına Kadar Faaliyet Hülâsaları", *İçel*, S. 9 (Ekim 1938), s. 27.

²⁶³ 1934 Senesi Faaliyet Raporları Hülâsası, s. 92.

tırılmıştır. Bunun yanı sıra eski para koleksiyonu oluşturulmaya çalışılmış, Ekonomi ve Artırma Haftasında da yerli mallar sergisi açılmıştır.²⁶⁴

1936 yılında faaliyetlerinde ciddi bir artış görünen şube, eski para koleksiyonunun tasnifi ve sergilenmesi, Mersin'deki eski eserlerin resimlerinden oluşan bir albüm meydana getirilmesi, eski el yazılarıyla yazılmış kitapların toplanarak muhafazası ile vilayet genelindeki eski eserlerin toplanarak halkevine getirilmesi ve sergilenmesi yönündeki çalışmalarına devam etmiştir.²⁶⁵ Ayrıca eski eserlerin sergileneceği bir müze kurulmak istenmiş ancak halkevi binasının fiziki açıdan yetersiz olmasından dolayı mümkün olmamıştır. Bu esnada toplanan eserler ise geçici süreyle bir depoda muhafaza altına alınmıştır.²⁶⁶ Bununla birlikte şube, eski para koleksiyonunu teşhir etmeye başlamış, biçki-dikiş ve nakış kurslarına devam eden kadınlar ile yağlıboya ve suluboya kurslarına devam eden kadınların yapmış olduğu eserleri içeren bir sergi açmıştır.²⁶⁷

1937 yılında muhtelif devirlere ve devletlere ait gümüş, bronz ve bakır paralar tasnif edilerek sergilenmeye başlanmıştır²⁶⁸, eski eserler satın alınarak uzmanlara tasnif ettirilmiştir, Mersin ve Silifke yolu üzerinde bulunan Narlıkuyu harabeleri başta olmak üzere vilayet genelinde bulunan tarihi eserler fotoğraflandığı gibi bunların yerlerini gösteren harita çalışmasına devam edilmiş, Yumuktepe'de İngiliz ve Amerikalılar tarafından gerçekleştirilen kazı çalışması ile kazılan sahada bulunan eserler takip edilmiş, müze ve sergi üzerine iki konferans düzenlenmiş, eski Türk kıyafetlerinin sergileneceği bir etnografya müzesi oluşturulması için çalışmalara başlanmıştır²⁶⁹, 300'den fazla yağlı, karakalem ve kumaştan yapılmış resimlerin sergilendiği bir sergi ile kurslar şubesinin himayesinde açılan dikiş ve nakış kursunun el işleri teşhir edilmiştir²⁷⁰, ekonomi haftası münasebetiyle de ülke genelinde yetişen ve fabrikalarda yapılan eşyaların sergilendiği bir sergi açılmıştır.²⁷¹

1938 yılında eski paralar ile eser toplanmasına devam edilmiş, toplanan eserler tasnif edilerek sergilenmiş, bölgedeki tarihi harabeler gezilmiş ve bunlar hakkında tarih kolu ile işbirliği yapılarak bilgi toplanmıştır. Ev himayesinde bulunan Türk Kadınları Biçki ve Dikiş Yurdu'na devam eden kadınların eserlerinden el işi sergisi²⁷² ile şubenin açmış olduğu resim kursuna devam eden kursiyerlerin yapmış olduğu kumaş üzerine yağlı boya

²⁶⁴ "Mersin Halkevi Çalışmalarına Toplu Bir Bakış", *Yeni Mersin*, 23 Şubat 1936.

²⁶⁵ "Halkevinde Çalışmalar", *Yeni Mersin*, 17 Ekim 1936.

²⁶⁶ "Mersin Halkevi Çalışmalarına Toplu Bir Bakış", *Yeni Mersin*, 23 Şubat 1936.

²⁶⁷ "Evimizin 933-938 Yılına Kadar Faaliyet Hulâsaları", *İçel*, S. 9 (Ekim 1938), s. 30.

²⁶⁸ "Halkevinde Eski Paralar Tasnif Ediliyor", *Yeni Mersin*, 21 Mart 1937.

²⁶⁹ "Evimizin 933-938 Yılına Kadar Faaliyet Hulâsaları", *İçel*, S. 9 (Ekim 1938), s. 30-31.

²⁷⁰ "Mersin Halkevi Son Altı Aylık Faaliyetine Bir Bakış", *Yeni Mersin*, 21 Ekim 1937.

²⁷¹ "Halkevi Son Altı Aylık Çalışma Programı", *Yeni Mersin*, 22 Ocak 1938.

²⁷² Sergiyi 2.725 kişi gezmiştir. "Şehrimiz Halkevinin Son Altı Aylık Faaliyet Raporu", *Yeni Mersin*, 19 Şubat 1939.

resimler ile çiçeklerle süslenmiş yastıklar ve çay takımları gibi eserleri içeren bir sergi açılmış, ayrıca bir hafta boyunca Ankara kömür sergisi filmi gösterilmiştir.²⁷³ Bunun yanı sıra Dil, Edebiyat ve Tarih Şubesi ile işbirliği yapılarak bölgedeki tarihi yerlere geziler düzenlemiş, yerli malı sergisi açılmış ve etnografya müzesi oluşturulmasına yönelik çalışmalara da devam edilmiştir.²⁷⁴

1939 yılında eski paraların tasnifine yönelik çalışmalara devam edilmiş, yerli mallar ile biçki ve dikiş olmak üzere de üç sergi açılmıştır.²⁷⁵ 1940 yılında ise biçki, dikiş, nakış ve şapka olmak üzere dört sergi gerçekleştirilmiştir. Teşhir edilen ürünler arasında en çok ilgiyi “*Türk İğnesi*” çekerken, serginin en başarılı kadınları olarak da Bedriye Kükürt, Münevver Sönmez, Seher Antalyalı, Fatma Samanyolu ve Refika Demiray’ın isimleri açıklanmıştır.²⁷⁶

1941 yılında halkevinin himayesinde bulunan Biçki Dikiş, Nakış ve Şapka Yurdu tarafından eşya sergisi açılmış, on gün açık kalan sergiyi ise yaklaşık olarak 5.000 kişi ziyaret etmiştir.²⁷⁷ 1942 yılı sonunda açılan ve öğrencilerin yapmış oldukları çalışmaların yer aldığı sergi sonunda ise sergilenen eserler satışa sunulmuştur.²⁷⁸

Şubenin 1933-1943 yılları arasındaki faaliyetlerine bakıldığında ise üç bine yakın yazma ve tarihi eser toplayarak müzede sergilediği, birçok sergi ile çevre köylere 24 gezi gerçekleştirdiği görülmektedir.²⁷⁹ Bunların yanı sıra İngiliz Kültür Heyeti de 1943, 1945 ve 1946 yıllarında halkevinde resim sergisi açmıştır.²⁸⁰

1945 Martında ise CHP Genel Sekreterliği’nin seçkin fotoğraflarından oluşan bir gezici resim sergisi açılmıştır.²⁸¹ Ancak şube, vasıta ve ödenek sıkıntısı nedeniyle faaliyetlerine devam etme konusunda zorlanmaya başlamıştır. Buna rağmen Sosyal Yardım ve Temsil Şubesi ile işbirliği yaparak biri Kazanlı’ya, diğeri Fındıklı’na olmak üzere iki gezi gerçekleştirmiştir. Ayrıca beş köylü gecesi tertiplemiş ve bu gecelere muhtelif köylerden şehre gelerek handa ve otelde kalan 415 kişinin de katılımını sağlamıştır.²⁸² 1945 Ekiminde ise Beden Terbiyesi Umum Müdürlüğü tarafından açılan

²⁷³ Filmi 7.368 kişi izlemiştir. “Evimizin Geçen Altı Aylık Faaliyet Hülâsasını Yazıyoruz”, *İçel*, S. 6 (Haziran 1938), s. 19; “Evimizin Altı Aylık Faaliyetine Toplu Bir Bakış”, *İçel*, S. 8 (Ağustos 1938), s. 14.

²⁷⁴ “Şehrimiz Halkevinin Son Altı Aylık Faaliyet Raporu”, *Yeni Mersin*, 19 Şubat 1939.

²⁷⁵ “Müze ve Sergiler”, *İçel*, S. 21 (Ekim 1939), s. 20.

²⁷⁶ “Sergi”, *İçel*, S. 29 (Haziran 1940), s. 13.

²⁷⁷ “Halkevinde Sergi”, *İçel*, S. 40-41 (Mayıs-Haziran 1941), s. 9.

²⁷⁸ “Halkevi Himayesindeki Biçki-Dikiş, Nakış ve Şapka Yurdunun Sergisi”, *Yeni Mersin*, 28 Temmuz 1942.

²⁷⁹ “Yeni Halkevimizin Temeli Atıldı”, *Yeni Mersin*, 3 Kasım 1943.

²⁸⁰ “İngiliz Resim Sergisi Bugün Açılıyor”, *Yeni Mersin*, 9 Nisan 1943; “Halkevi Reisiğinden”, *Yeni Mersin*, 17 Mart 1945; “Halkevinde Sergi ve Konferans”, *Yeni Mersin*, 29 Ocak 1946.

²⁸¹ “Halkevi Reisiğinden”, *Yeni Mersin*, 28 Mart 1945.

²⁸² Soylu, “1945-1946 Yılı Kongre Raporu”, *İçel*, S. 49-8, s. 7.

Mersin Stadyumu proje yarışmasına giren beş mimarın projeleri sergilenmiş olup bir hafta açık kalan sergiyi 745 kişi gezmiştir.²⁸³ Ulusal Artırma ve Ekonomi Kurumu tarafından düzenlenen ve yerli mallar haftası münasebetiyle halkevinde gerçekleştirilen ve sekiz gün açık kalan sergiyi ise 2.400 kişi ziyaret etmiştir.²⁸⁴ 1946 Haziranında ise halkevi salonunda liselerin resim sergisi açılmış ve dereceye giren altı öğrenci Güzel Sanatlar Komitesi tarafından ödüllendirilmiştir.²⁸⁵

J.MERSİN HALKEVİ'NİN KAPANMASI

1933 yılında açılan Mersin Halkevi, zaman içerisinde diğer halkevleri gibi ilk açıldığı yıllardaki heyecanını kaybetmeye başlamıştır. Bu süreçte, İkinci Dünya Savaşı'nın neden olduğu imkânsızlıklar kadar savaş yıllarını müteakiben ortaya çıkan siyasi ortam da etkili olmuştur. Bu bağlamda, 7 Ocak 1946 tarihinde Demokrat Parti'nin (DP) kurulması üzerine CHP saflarında ve halkevlerinde çalışan birçok bilim ve siyaset adamı bu partiye geçmiştir. 10 Mayıs 1949 tarihinde yeniden açılan Türk Ocakları da daha önce kendisine ait olan ve halkevlerine verilmiş olan taşınmazlarını geri istemeye başlamıştır. Bunun yanı sıra halkevlerinin belediye ve Özel İdare tarafından karşılanan bütçeleri de DP'nin kurulmasından sonra tartışmaya açılmıştır.²⁸⁶ Halkevlerinin maddi açıdan zor günler geçirmesine neden olan bu tartışmalar, 14 Mayıs 1950 tarihinde DP'nin iktidara gelmesiyle birlikte yeni bir safhaya girmiştir. Nitekim DP'nin girişimiyle 8 Ağustos 1951 tarihinde kabul edilip 11 Ağustos 1951 tarihli Resmî Gazete'de yayınlanarak yürürlüğe giren 5830 sayılı kanun ile de halkevleri kapatılarak malları hazineye devredilmiştir.²⁸⁷ Bu kapsamda Mersin Halkevi'nin binası da hazineye devredilmiş olup ilerleyen süreçte çeşitli kamu kurum ve kuruluşu tarafından kullanılmıştır.²⁸⁸

SONUÇ

Cumhuriyetin ilanını müteakiben birçok inkılâp gerçekleştirilmiştir. Ancak bu inkılâplar, toplumun belirli bir kesiminin de tepkisine neden olmuştur. Sosyal ve siyasal olarak zuhur eden bu tepkiye karşılık Cumhuriyet idaresi de birtakım önlemler almıştır. Halkevi de bu önlemlerin bir sonucu olarak ortaya çıkmıştır. İlk defa 19 Şubat 1932 tarihinde açılmış olan bu mü-

²⁸³ "Halkevi Haberleri", *İçel*, S. 49-3 (Ekim 1945), s. 16.

²⁸⁴ "Halkevi Haberleri", *İçel*, S. 49-5 (Ocak 1946), s. 17.

²⁸⁵ "Mersin Halkevi Aylık Çalışma Raporu", *İçel*, S. 49-11 (Temmuz 1946), s. 16.

²⁸⁶ BCA, 490.01.1055.1052.1; 490.01.1501.117.1; 490.01.1217.43.3.

²⁸⁷ *Resmî Gazete*, S. 7882 (11 Ağustos 1951), s. 1781.

²⁸⁸ Vural, *age.*, s. 76; Tülin Selvi Ünlü-Tolga Ünlü, *İstasyon'dan Fener'e Mersin*, Mersin Ticaret ve Sanayi Odası Yayını, Mersin 2009, s. 224.

esseseler, inkılâpları topluma anlatmanın yanı sıra bireylerin bizzat inkılâpları yaşayarak öğrenmesini amaçlamıştır. Ancak gerçekleştirmiş olduğu faaliyetlere bakıldığında halkevlerinin bireylere yapılan inkılâpları anlatmanın yanı sıra toplumsal ve zihni bir dönüşümü de hedeflediği söylenebilir.

Yurt genelinde açılmış olan halkevlerinden birisi de 24 Şubat 1933 tarihinde faaliyete geçmiş olan Mersin Halkevi'dir. Mersin Halkevi'nin faaliyetlerine bakıldığında da yukarıda zikredilen amaçlar doğrultusunda hareket ettiği görülmektedir. Nitekim açmış olduğu kurslar sayesinde binlerce kişiye meslek sahibi yapmış, okuma-yazma öğretmiş, düzenlenmiş olan konferanslar ile yardım faaliyetlerinden binlerce kişi istifade etmiş, bölgedeki tarihi ve kültürel değerleri kayda almış veya koruma altına alarak müzede sergilemiştir. Bunun yanı sıra birçok kitap ile "İçel" adıyla bir de süreli yayın neşretmiştir. Bu süreli yayında, halkevinin faaliyetleri ile bölgeye dair değerler neşredilmek suretiyle yok olmaktan kurtarılmıştır. Ancak Mersin Halkevi de dünyanın ve ülkenin genel siyasi durumundan etkilenmiştir. Bu bağlamda İkinci Dünya Savaşı ile birlikte ülkede yaşanan genel sıkıntılar Mersinlileri de etkilemiş ve gündelik yaşama dair sıkıntılar insanların önceliği haline gelmiştir. Bu durum halkevinin faaliyetlerini de olumsuz yönde etkilemiştir. Buna rağmen açmış olduğu aşevi, bakımevi ve poliklinik ile binlerce kişinin karnını doyurmuş, muayene ve tedavisini gerçekleştirerek ilaçlarını temin etmiş ve bilhassa fakir köylü çocukları eğitimlerine devam etmeleri için desteklemiştir. Ayrıca düzenlemiş olduğu sosyal ve kültürel içerikli etkinliklerle şehirliler ile köylülerin kaynaşmasını sağlayarak toplumsal birlikteliğin tesisi noktasında mühim rol oynamıştır.

Ancak İkinci Dünya Savaşını müteakiben ortaya çıkan çok partili hayata geçiş, halkevleri için sonun başlangıcı olmuştur. Bu süreçte CHP ile olan bağından dolayı sürekli eleştirilere maruz kalan halkevleri, DP'nin iktidara gelmesiyle birlikte maddi destekten de yoksun kalmıştır. Bu durum, Mersin Halkevi'nin faaliyetleri ve bilhassa yardım faaliyetleri ile köylere yönelik faaliyetlerini büyük sekete uğratmıştır. Ancak Mersin Halkevi, 1933-1951 yılları arasında gerçekleştirmiş olduğu kurslarla, düzenlemiş olduğu konferanslarla, yayınlamış olduğu kitaplar ve süreli yayınlara, meydana getirmiş olduğu kütüphanesiyle, kayda aldığı kültürel değerlerle ve yetiştirmiş olduğu bireylerle misyonuna uygun bir şekilde hareket ederek modern bir toplum ve şehir meydana getirmeye çalışmıştır.

KAYNAKÇA

Resmî Arşiv ve Yayınlar

- Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi (BCA): 490.01.834.297.2; 490.01.940.649.1; 490.01.970.751.1; 490.01.975.778.2; 490.01.1055.1052.1; 490.01.1217.43.3; 490.01.1324.399.2; 490.01.1501.117.1; 490.01.1720.991.1; 490.01.1719.990.1.
 - BİUM, 1937-1938 *Maarif İstatistiği*, Başbakanlık İstatistik Umum Müdürlüğü Yayını, İstanbul 1939.
 - BİUM, 1938-1939 *Maarif İstatistiği*, Başbakanlık İstatistik Umum Müdürlüğü Yayını, Ankara 1942.
 - BİGM, 1944-1945 Milli Eğitim Genel Kitaplıklar ve Müzeler ile Halkevleri, Odaları ve Okuma Odaları Kitaplıkları İstatistikleri, Başbakanlık İstatistik Genel Müdürlüğü Yayınları, Ankara 1946.
 - CHF Halkevleri Talimatnamesi, Ankara 1932.
 - Halkevleri Çalışma Talimatnamesi, Ankara 1940.
 - Halkevlerinin 1933 Senesi Faaliyet Raporları Hulasası, Ankara 1934.
 - Halkevlerinin 1934 Senesi Faaliyet Raporları Hulasası, Ankara 1935.
 - Halkevlerinin 1935 Senesi Faaliyet Raporları Hulasası, Ankara 1936.
 - Resmî Gazete (1951)
 - TBMM *Albümü (1920-2010)*, C.I (1920-1950), Türkiye Büyük Millet Meclisi Yayınları, Ankara 2010.
- Sürelî Yayınlar
- İçel (1938-1946)
 - Yeni Mersin (1933-1951)

Kitaplar ve Makaleler

- AKYÜZ, Kenan, "Türk Ocakları", *Belleten*, C.L, S.196 (Nisan 1986), s.201-228.
- ARTAN, Gündüz, "Mersin Halkevi Yayınları", *İçel Sanat Kulübü Aylık Bülteni*, S.85 (1999), s.5-6.
- ÇANAK, Erdem, "İçel: Mersin Halkevi Dergisi", *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, S.21 (Aralık 2015), s.219-258.
- _____, "Atatürk'ün Yurt Gezilerine Bir Örnek: 1930-1931 Gezisi", *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, S.24 (Mart 2016), s.128-178.
- ÇEÇEN, Anıl, *Atatürk'ün Kültür Kurumu Halkevleri*, Cumhuriyet Yayınları, İstanbul 2000.
- "Evimizin Altı Aylık Faaliyet Hülâsası", *İçel*, S.1 (Ocak 1938), s.18.
- "Evimizin Geçen Altı Aylık Faaliyet Hülâsasını Yazıyoruz", *İçel*, S.6 (Haziran 1938), s.18-19.
- "Evimizin Altı Aylık Faaliyetine Toplu Bir Bakış", *İçel*, S.8 (Ağustos 1938), s.3, 14.
- "Evimizin 933-938 Yılına Kadar Faaliyet Hülâsaları", *İçel*, S.9 (Ekim 1938), s.27-31.
- "Halkevi Son Altı Ay İçinde Nasıl Çalıştı", *Yeni Mersin*, 20-21 Ocak 1938.
- "Mersin Halkevi Çalışmalarına Toplu Bir Bakış", *Yeni Mersin*, 23 Şubat 1936.
- "Mersin Halkevi'nin Bir Yıllık İş Bilançosu", *Yeni Mersin*, 21 Şubat 1937.
- OLGUN, Kenan, *Yöresel Kalkınmada Adapazarı Halkevi*, Değişim Yayınları, İstanbul 2008.
- ÖZACUN, Orhan, "Halkevlerinin Dramı", *Kebikeç*, II/3 (1996), s.91-92.
- SOYLU, Tahsin, "1945-1946 Yılı Kongre Raporu", *İçel*, S.49-7 (Mart 1946), s.1-2, 15.
- _____, "1945-1946 Yılı Kongre Raporu", *İçel*, S.49-8 (Nisan 1946), s.7.
- "Şehrimiz Halkevinin Son Altı Aylık Faaliyeti", *Yeni Mersin*, 19 Şubat 1937.
- "Şehrimiz Halkevinin Son Altı Aylık Faaliyeti", *Yeni Mersin*, 19 Şubat 1939.

- ÜNLÜ, Tülin Selvi-ÜNLÜ, Tolga, *İstasyon'dan Fener'e Mersin*, Mersin Ticaret ve Sanayi Odası Yayını, Mersin 2009.
- VURAL, Semih, *Mersin Halkevi Mersin Kültür Merkezi*, Mutluson Yayınları, Ankara 2007.
- YİĞİT, Resul, *Mersin Halkevi (1933-1951)*, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Mersin 2001.
- Yurt Ansiklopedisi*, "İçel", C.5, İstanbul 1986, s.3616-3763.

